

5. Znaki informacyjne

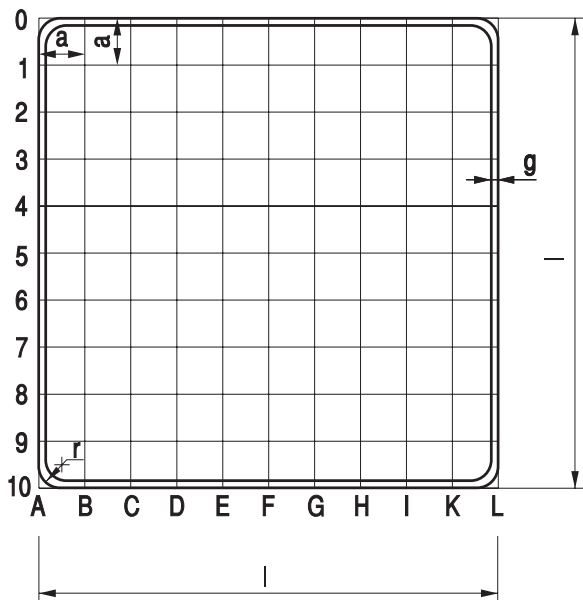
5.1. Zasady ogólne

5.1.1. Funkcja, kształt i wymiary znaków

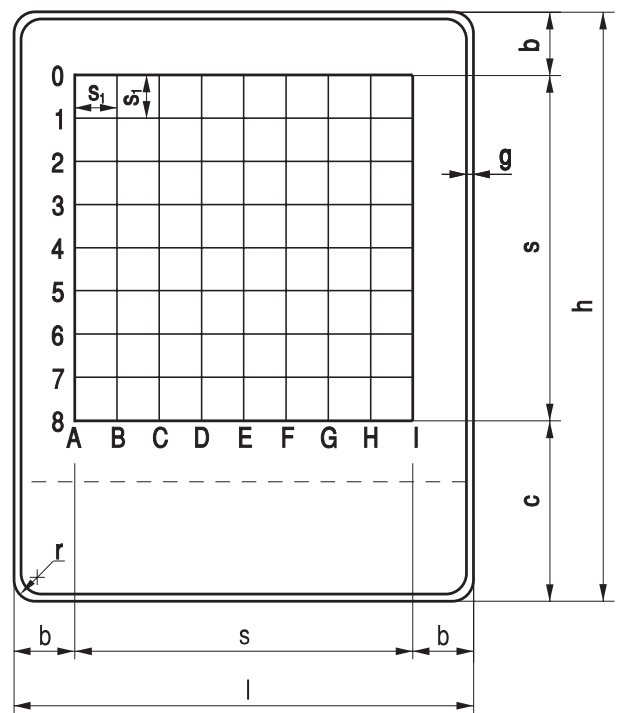
Znaki informacyjne mają na celu poinformowanie kierujących pojazdami o rodzaju drogi i sposobie korzystania oraz o obiektach znajdujących się przy drodze lub w jej pobliżu przeznaczonych dla użytkowników dróg.

Znaki informacyjne mają kształt kwadratu lub prostokąta o wymiarach oznaczonych na rysunku 5.1.1.1 i określonych w tabeli 5.1. Niektóre znaki mogą występować tylko w jednej wielkości bez względu na rodzaj drogi lub mieć zmniejszone wymiary. Dotyczy to znaków: D-19, D-20, D-39, D-40 i D-41.

Rys. 5.1.1.1. Kształt i wymiary znaków informacyjnych

a) bez białego pola

b) z białym polem

Tabela 5.1. Wymiary znaków informacyjnych (mm)

Grupy wielkości znaków	Długość podstawy l	Wysokość h	s	b	c	$g = \frac{1}{100} l^{(*)}$	r	a	s_1
wielkie (W)	1200	$l + 300 n$	880	160	$300 n + 160$	12	30	120	1/8 s
duże (D)	900	$l + 225 n$	660	120	$225 n + 120$	9	30	90	
średnie i małe (S) (M)	600	$l + 150 n$	440	80	$150 n + 80$	6	30	60	
mini (MI)	400	$l + 100 n$	300	50	$100 n + 50$	4	30	40	

$n = 0, 1, 2$

(*) – dla znaków D-1 i D-2 wymiar g wynosi 1/50 l, a dla znaków D-42 do D-47 wymiar g wynosi 1/60 l

Zwiększenie wysokości znaku ($n = 2$) może nastąpić w razie konieczności podania na nim informacji uzupełniających nie mieszczących się na znaku o normalnej wysokości.

Znaki informacyjne oznaczające obiekty dla podróźnych umieszcza się bezpośrednio przed wjazdem do obiektu, oddzielnie dla obu kierunków ruchu. Jeżeli dojazd do obiektu możliwy jest tylko z jednego kierunku ruchu, to informację o obiekcie stosuje się tylko dla tego kierunku. Na drogach dwukierunkowych dwupasowych o małym natężeniu ruchu dopuszcza się umieszczenie znaku tylko po tej stronie jezdni, po której znajduje się obiekt, stosując wówczas znak dwustronny (wykonany po obu stronach tarczy). Na drogach dwujezdniowych, na których możliwy jest bezpośredni dojazd do obiektu z obu kierunków, dopusz-

czy się umieszczenie znaków tylko po tej stronie jezdni, po której znajduje się obiekt, oddzielnie dla każdej z nich. Na znaku przy wjeździe do obiektu umieszcza się strzałkę (rys. 5.1.1.2.a lub 5.1.1.2.b), a jeżeli obiekt jest oddalony od drogi - strzałkę z napisem podającym odległość do obiektu (rys. 5.1.1.2.c lub 5.1.1.2.d). W tym drugim przypadku można też stosować, zależnie od sytuacji, strzałki z napisami pokazane na rysunku 5.1.1.4.

Rys. 5.1.1.2. Rozmieszczenie strzałek na znaku przy wjeździe do obiektu:

a) w prawo

b) w lewo

c) w prawo z podaniem odległości

d) w lewo z podaniem odległości

Na drogach poza obszarami zabudowanymi znaki informacyjne o obiektach poprzedza się takimi samymi znakami umieszczonymi w następujących odległościach od wjazdu do obiektu:

- 1 km lub 500 m na drogach powiatowych,
 - 2 km i 500 m na drogach wojewódzkich i krajowych.
- Dopuszcza się dodatkowo umieszczanie znaków poprzedzających w odległości:
- 5 km na drogach krajowych,
 - 10 i 5 km na drogach ekspresowych i autostradach.

Znaków poprzedzających nie stosuje się, jeżeli odległość pomiędzy obiektami o tym samym charakterze np. stacjami paliwowymi, jest mniejsza niż podana powyżej odległość umieszczenia znaków.

Na drogach w obszarach zabudowanych znak informacyjny o obiekcie można poprzedzać takim samym znakiem umieszczonym w odległości do 500 m od wjazdu do obiektu, podając odległość z dokładnością do 50 m.

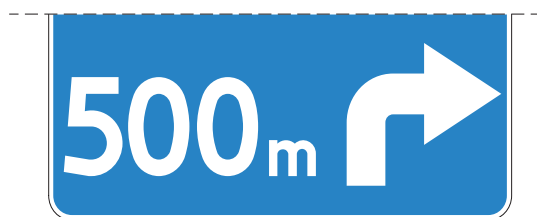
Napis podający odległość od obiektu umieszcza się w dolnej części znaku, wyrażając tę odległość w metrach, np. 500 m, 300 m, 50 m, itp., jak pokazano na rysunku 5.1.1.3 lub w kilometrach, jeżeli znak jest umieszczony w odległości większej lub równej 1000 m od obiektu.

Rys. 5.1.1.3. Rozmieszczenie na znaku napisu podającego odległość

Jeżeli obiekt znajduje się po lewej stronie drogi wielopasmowej lub dwujezdniowej, albo po prawej stronie drogi, ale wjazd do niego może być trudny do zauważenia przez kierujących, to na ostatnim znaku poprzedzającym znak informacyjny o wjeździe do obiektu zaleca się umieszczenie również strzałek informacyjnych o położeniu obiektu w stosunku do drogi (rys. 5.1.1.4).

Rys. 5.1.1.4. Rozmieszczenie strzałek i napisów na znaku oddalonym od obiektu:

a) po prawej stronie

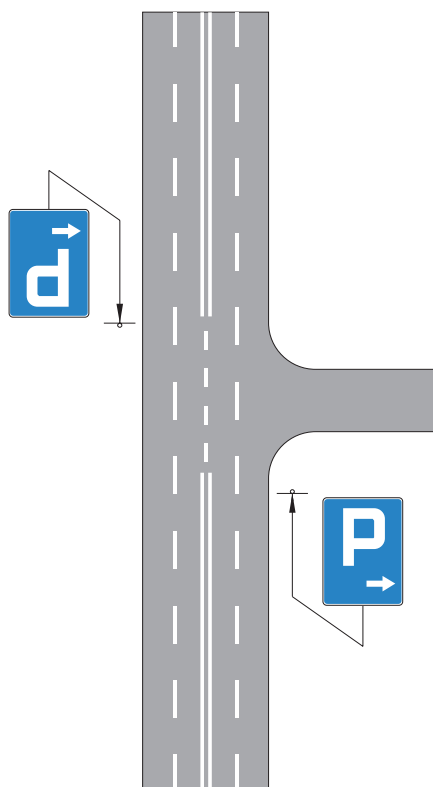
b) po lewej stronie

Na drogach poza obszarem zabudowanym należy stosować znaki informacyjne o tych obiektach, które zlokalizowane są bezpośrednio przy drodze lub w odległości do 500 m od niej. Nie dotyczy to informacji o telefonach, jednostkach policji, szpitalach i punktach opa-

trunkowych, które można umieszczać również wówczas, gdy obiekt taki znajduje się w odległości większej niż 500 m od drogi.

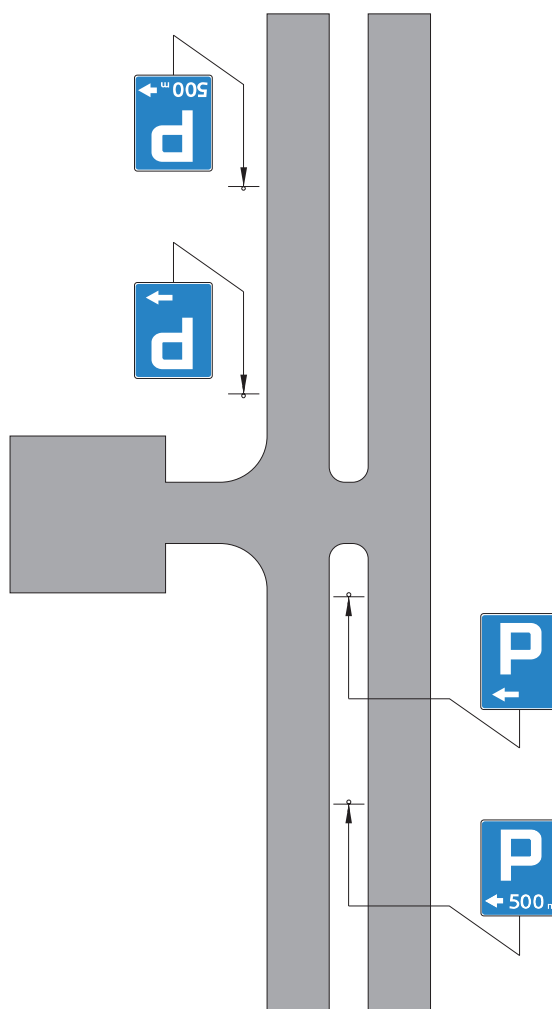
Jeżeli po zjeździe z drogi trasa dojazdu do obiektu zmienia kierunek, to na skrzyżowaniach należy powtarzać znaki o obiekcie ze strzałkami według rysunku 5.1.1.2.a lub 5.1.1.2.b.

Rys. 5.1.1.5. Oznakowanie wjazdu z obu kierunków do obiektu przy drodze:

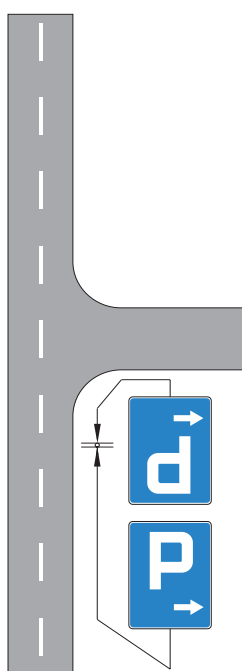

a) dwukierunkowej wielopasowej

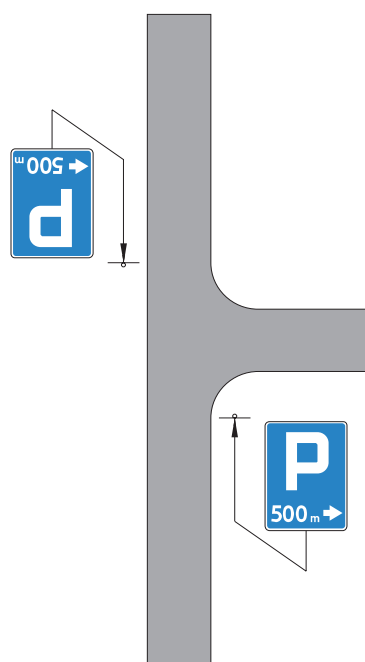
Przykład oznakowania dojazdu do obiektu oddalonego od drogi, do którego trasa dojazdu zmienia kierunek pokazano na rysunku 5.1.1.6.

c) dwujezdniowej

b) dwukierunkowej o małym natężeniu ruchu

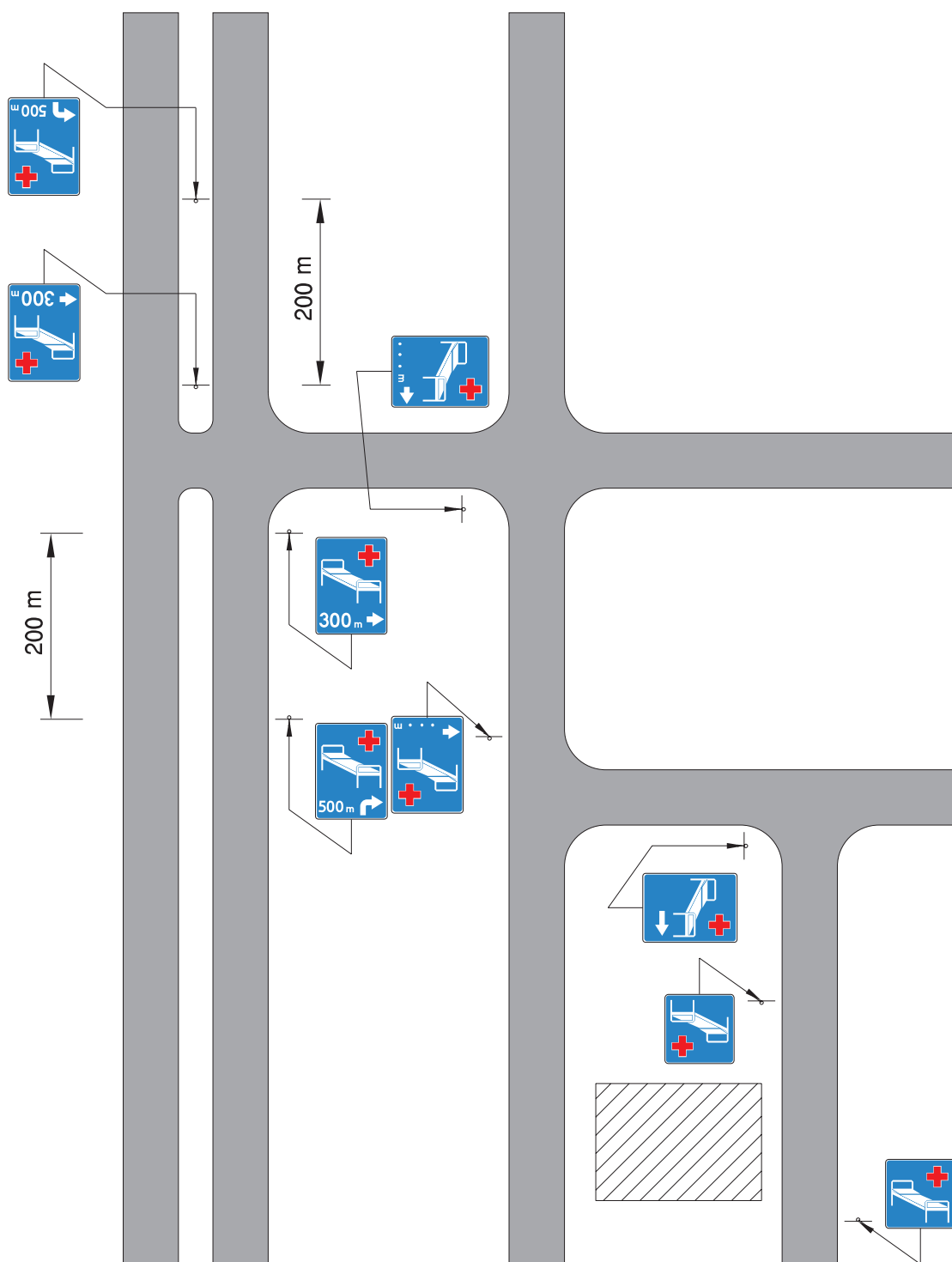
d) oddalonego od drogi

W razie konieczności umieszczenia w tym samym miejscu kilku znaków informacyjnych o obiektach, stosuje się jedną tablicę zbiorczą, na której umieszcza się te znaki lub ich białe pola z symbolami. Tablice te mają kształt prostokąta lub kwadratu jak pokazano na rysunku 5.1.1.7.

Na tablicach zbiorczych informację o możliwości opróżniania toalet zainstalowanych w autobusach lub przyczepach kempingowych, podaje się w postaci pokazanej na rysunku 5.1.1.7.a.

W dolnej części tablicy dopuszcza się stosowanie strzałek i napisów określających odległości analogicznie jak na pojedynczych znakach informacyjnych. Znaki lub ich symbole na białym polu umieszcza się na tablicy zbiorczej w następujący sposób:

- dwa lub trzy - obok siebie w jednym rzędzie,
- cztery - w dwóch rzędach po dwa,
- wyjątkowo sześć - w dwóch lub trzech rzędach poziomych.

Rys. 5.1.1.6. Oznakowanie dojazdu do obiektu oddalonego od drogi

Rys. 5.1.1.7. Zbiorcza tablica informacyjna o obiektach dla podróżnych:

a) jednorzędowa

b) dwurzędowa

5.1.2. Tabliczka T-1a

Znaki D-7, D-8, D-9 i D-10 można poprzedzać, w odległości 1000 m, a znaki D-13 i D-14 oraz ich odmiany - w odległości od 100 m do 400 m, takimi samymi znakami z tabliczką T-1a (rys. 5.1.2.1).

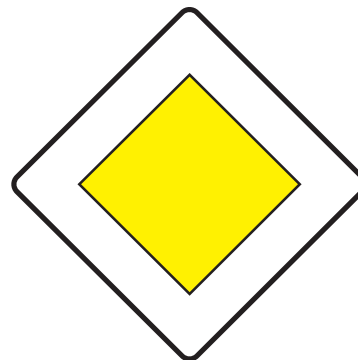
Rys. 5.1.2.1. Tabliczka T-1a

5.2. Opisy szczegółowe

5.2.1. Droga z pierwszeństwem

5.2.1.1. Zasady ogólne

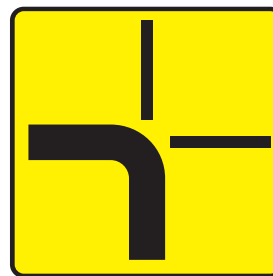
Znak D-1 „droga z pierwszeństwem” (rys. 5.2.1.1) stosuje się w celu oznaczenia początku drogi (trasy) w obszarze zabudowanym, na której kierujący ma pierwszeństwo na skrzyżowaniach z innymi drogami aż do miejsca, w którym umieszczony jest znak D-2 (rys. 5.2.2.1). Wzdłuż drogi z pierwszeństwem powtarza się znaki D-1 o zmniejszonej do 400 mm długości boku (pkt 5.2.1.3).

Rys. 5.2.1.1. Znak D-1

Znaki D-1 umieszcza się tak, aby jedna przekątna była w położeniu poziomym.

Jeżeli droga z pierwszeństwem zmienia kierunek na skrzyżowaniu, to pod znakiem D-1 umieszcza się tabliczkę T-6a (rys. 5.2.1.2), zgodnie z zasadami określonymi w punkcie 5.2.1.3.

Rys. 5.2.1.2. Tabliczka T-6a

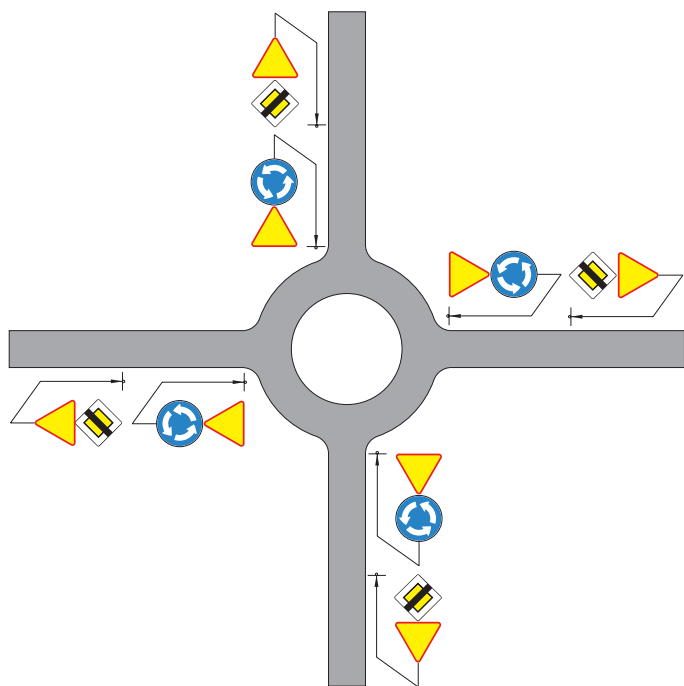
Poza obszarem zabudowanym znak D-1 łącznie z tabliczką T-6a stosuje się tylko w przypadkach, gdy trasa z pierwszeństwem zmienia kierunek na skrzyżowaniu.

5.2.1.2. Ustalenie tras z pierwszeństwem

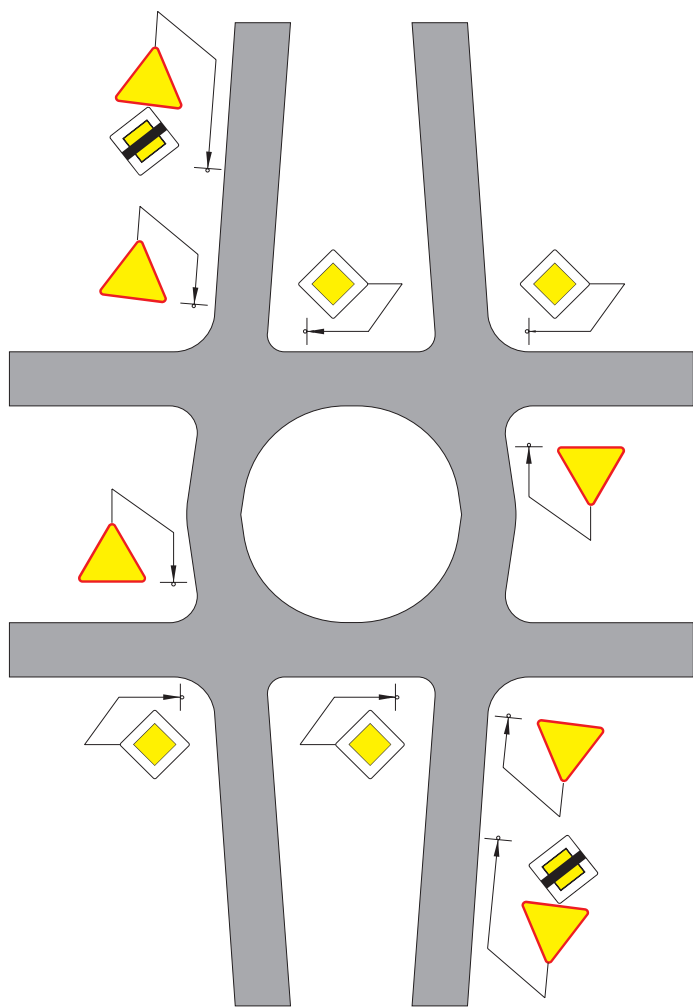
Ustalając trasy z pierwszeństwem należy kierować się następującymi zasadami:

- pierwszeństwo nadawać ulicom stanowiącym:
 - drogi krajowe,
 - drogi wojewódzkie,
 - drogi powiatowe,
 - połączenia międzydzielnicowe,
 - trasy komunikacji zbiorowej,
- w miarę możliwości ustalać przebieg trasy w taki sposób, aby nie zmieniała kierunku na skrzyżowaniu;
- trasa z pierwszeństwem powinna swoimi cechami geometrycznymi odróżniać się od ulic przecinających ją lub dochodzących do niej;
- jeżeli dwie drogi z pierwszeństwem dochodzą do skrzyżowania innego niż o ruchu okrężnym, to należy utrzymać pierwszeństwo wzdłuż jednej z nich, charakteryzującej się znacznie większym natężeniem w stosunku do drogi, która zostaje podporządkowana, a gdy

Rys. 5.2.1.3. Sposoby oznakowania skrzyżowań o ruchu okrężnym:

a) pierwszeństwo na obwodni

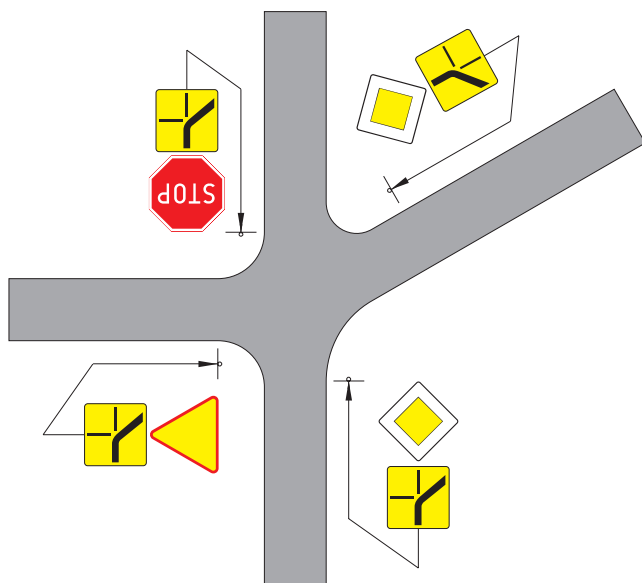
b) pierwszeństwo na skrzyżowaniu o rozszerzonych wlotach

wartości natężeń są zbliżone, o wyborze pierwszeństwa decydują:

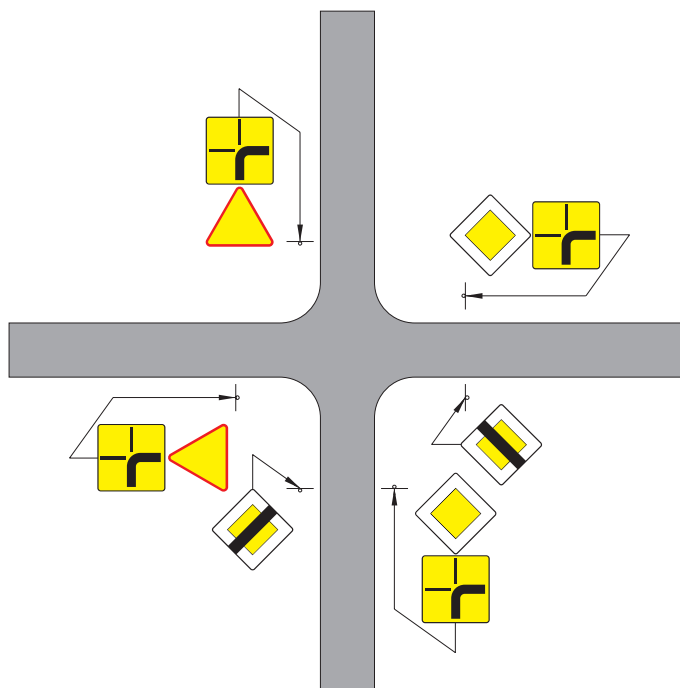
- cechy geometryczne (szerokość jezdni, liczba pasów ruchu, itp.),
- przewaga ruchu tranzytowego,
- przewaga ruchu komunikacji zbiorowej.

Na skrzyżowaniach z ruchem okrężnym wokół placu lub wyspy, pierwszeństwo daje się kierującym znajdującym się na skrzyżowaniu przed kierującymi wjeżdżającymi na skrzyżowanie poprzez zastosowanie znaków A-7 i C-12 (rys. 5.2.1.3.a). Skrzyżowania z rozszerzonymi wlotami i ruchem wokół wyspy można oznakować nie stosując

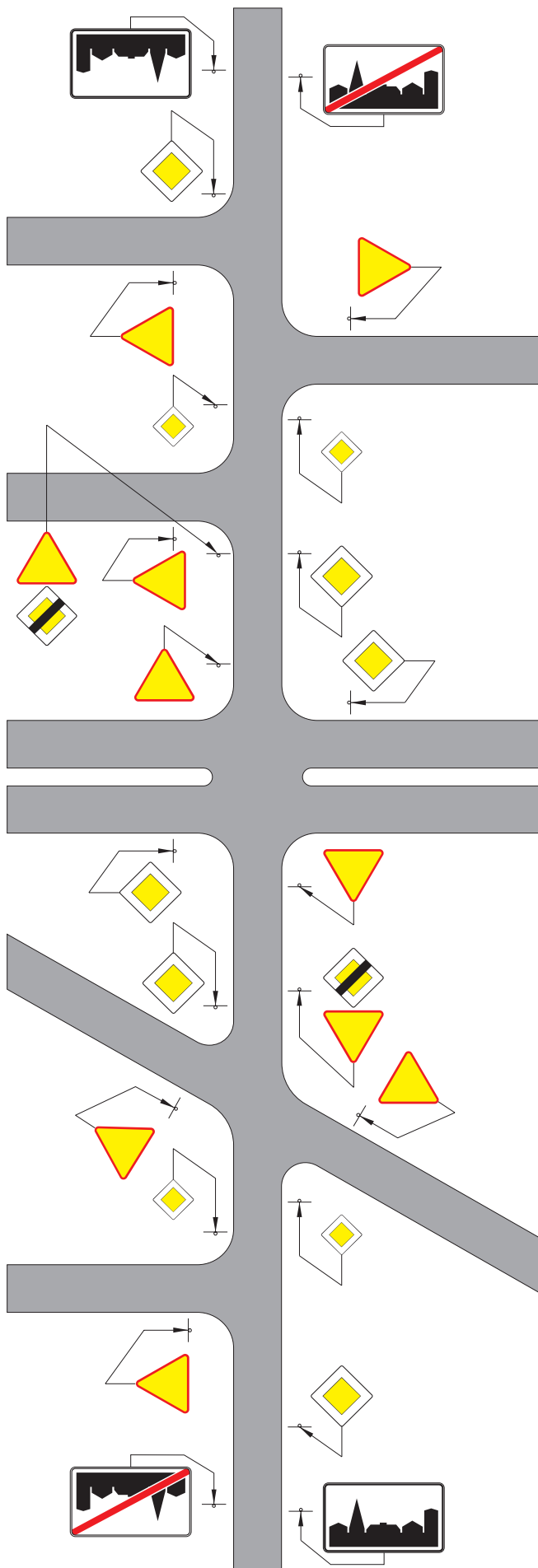
Rys. 5.2.1.4. Oznakowanie skrzyżowań, na których droga z pierwszeństwem zmienia kierunek:

a) wzdłuż trasy z pierwszeństwem;

b) na samodzielnym skrzyżowaniu na obszarze zabudowanym

Rys. 5.2.1.5. Oznakowanie odcinków trasy z pierwszeństwem

znaków C-12 zachowując pierwszeństwo na jednym kierunku (rys. 5.2.1.3.b).

W obszarze zabudowanym na skrzyżowaniach dróg lokalnych nie zaleca się określania pierwszeństwa znakami.

Nie zaleca się stosowania zmiany kierunku drogi z pierwszeństwem na skrzyżowaniach typu T, zwłaszcza w przypadkach, gdy natężenie ruchu pojazdów na jednym z wlotów jest niewielkie i nie powoduje zakłóceń ruchu pojazdów na pozostałych wlotach.

5.2.1.3. Umieszczanie znaków D-1

Znaki D-1 umieszcza się na początku trasy, której nadano pierwszeństwo w obszarze zabudowanym oraz bez względu na rodzaj obszaru, jeżeli na skrzyżowaniu trasa z pierwszeństwem zmienia kierunek i zastosowano tabliczki T-6a. Znaki D-1 umieszcza się w odległości do 50 m od skrzyżowania.

Jako zasadę należy przyjąć powtarzanie przed każdym skrzyżowaniem wzdłuż trasy z pierwszeństwem znaków D-1 o zmniejszonych wymiarach (pkt 5.2.1.1); można ich nie powtarzać, jeżeli odległość między skrzyżowaniami jest nie większa od 50 m. Jeżeli droga z pierwszeństwem zmienia kierunek na skrzyżowaniu, to pod wszystkimi znakami określającymi pierwszeństwo (D-1, A-7, ewentualnie B-20) umieszcza się odpowiednie odmiany tabliczek T-6a i T-6c.

Przykłady oznakowania skrzyżowań, na których droga z pierwszeństwem zmienia kierunek pokazano na rysunku 5.2.1.4 (zob. też rys. 2.2.9.8.d i 2.2.9.8.e, pkt 2.2.9).

Znaki D-1 mogą być umieszczone na skrzyżowaniach po umieszczeniu na nich znaków A-7 lub B-20.

Przykład oznakowania odcinków trasy z pierwszeństwem pokazano na rysunku 5.2.1.5.

5.2.2. Koniec drogi z pierwszeństwem

Rys. 5.2.2.1. Znak D-2

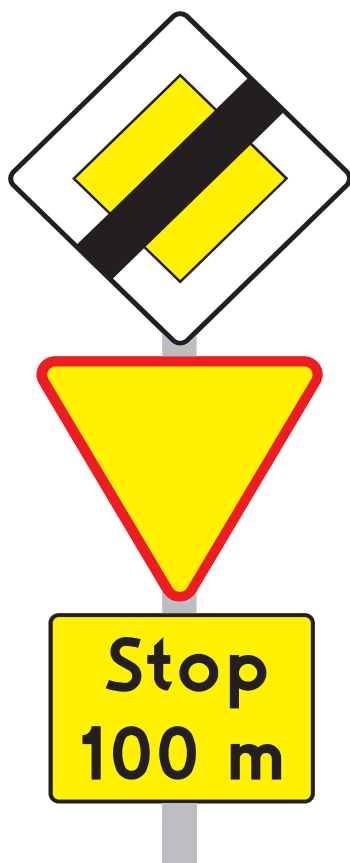
Znak D-2 „koniec drogi z pierwszeństwem” (rys. 5.2.2.1) stosuje się w celu odwołania pierwszeństwa nadanego znakiem D-1.

Znaki D-2 umieszcza się przed skrzyżowaniem z inną drogą z pierwszeństwem lub dróg równorzędnych, w szczególności przed skrzyżowaniem z ruchem okrężnym. Znaku D-2 nie stosuje się, jeżeli na drodze stanowiącej poza obszarem zabudowanym kontynuację drogi oznaczonej znakiem D-1, na najbliższym skrzyżowaniu zastosowano znak A-6a, A-6b, A-6c, A-6d lub A-6e. Znak D-2 umieszcza się w odległości:

- do 50 m przed skrzyżowaniem na drogach o dopuszczalnej prędkości do 60 km/h,
- do 150 m przed skrzyżowaniem na drogach o dopuszczalnej prędkości powyżej 60 km/h.

Jeżeli na skrzyżowaniu zastosowano znak A-7, znak ten umieszcza się pod znakiem D-2.

Jeżeli znak D-2 został umieszczony przed skrzyżowaniem w odległości mniejszej niż podano powyżej, dodatkowo pod znakiem D-2 umieszcza się tabliczkę T-1 wskazującą rzeczywistą odległość umieszczenia znaku przed skrzyżowaniem. Jeżeli na skrzyżowaniu zastosowano znak B-20, przed skrzyżowaniem, pod znakiem D-2 umieszcza się znak A-7 oraz tabliczkę z napisem „Stop” i odległością do skrzyżowania, jak pokazano na rys. 5.2.2.2.

Rys. 5.2.2.2. Umieszczenie na jednym wsporniku znaku D-2 ze znakiem A-7 i tabliczką uprzedzającą o zastosowaniu znaku B-20.

Na jezdniach jednokierunkowych znak D-2 należy powtarzać po lewej stronie jezdni.

Przykłady zastosowania znaku D-2 pokazano na rysunkach: 5.2.1.3.a, 5.2.1.3.c, 5.2.1.3.d, 5.2.1.4.b i 5.2.1.5.

5.2.3. Droga jednokierunkowa

Znak D-3 „droga jednokierunkowa” (rys. 5.2.3.1) stosuje się w celu wskazania wjazdu na jezdnię, po której ruch wszelkich pojazdów odbywa się tylko w jednym kierunku określonym na znaku. Znak D-3 może być zastosowany pod warunkiem zamknięcia wjazdu z przeciwnego kierunku na ten odcinek jezdni znakami B-2 (pkt 3.2.2) lub C-9 (pkt 4.2.9).

Rys. 5.2.3.1. Znak D-3

Znak D-3 umieszcza się:

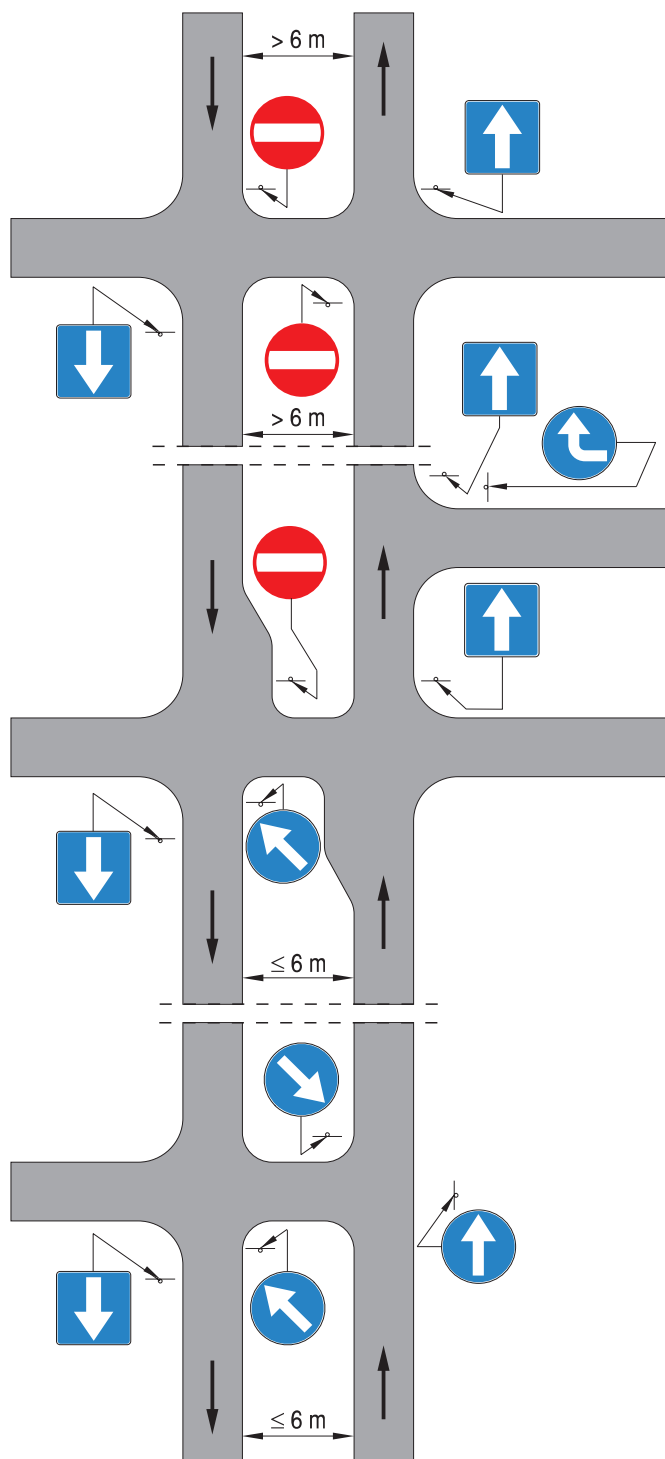
- na początku każdej drogi jednokierunkowej,
- przy wjeździe na jezdnię jednokierunkową drogi dwujezdniowej, jeżeli na pasie dzielącym jezdnię zastosowano w tym samym przekroju drogi znak B-2 lub C-9, jeżeli również występują dodatkowe jezdnie dla obsługi przyległej zabudowy.

Znaki D-3 nie mogą być umieszczone wcześniej niż znaki B-2 lub C-9 dla przeciwnego kierunku. Jeżeli na jezdni jednokierunkowej wprowadza się ruch dwukierunkowy na odcinku między skrzyżowaniami, to przed tym miejscem umieszcza się znaki A-20 według zasad podanych w punkcie 2.2.20. Znaku D-3 nie umieszcza się przy jezdniach jednokierunkowych dróg dwujezdniowych za przejazdami przez pas dzielący jezdnię między skrzyżowaniami. Jeżeli na jezdni jednokierunkowej wyznaczono pas ruchu dla rowerów, na którym ruch odbywa się w kierunku przeciwnym do ruchu pozostałych pojazdów pod znakiem D-3 umieszcza się tabliczkę T-22 wskazującą, że znak nie dotyczy rowerów jednośladowych (rys. 5.2.3.2). Na przeciwległym wlocie pod znakiem B-2 umieszcza się tabliczkę T-22.

Rys. 5.2.3.2. Znak D-3 z tabliczką T-22

Przykład zastosowania znaków D-3 na drodze dwujezdniowej pokazano na rysunku 5.2.3.3.

Rys. 5.2.3.3. Oznakowanie kierunków ruchu na drodze dwujezdniowej

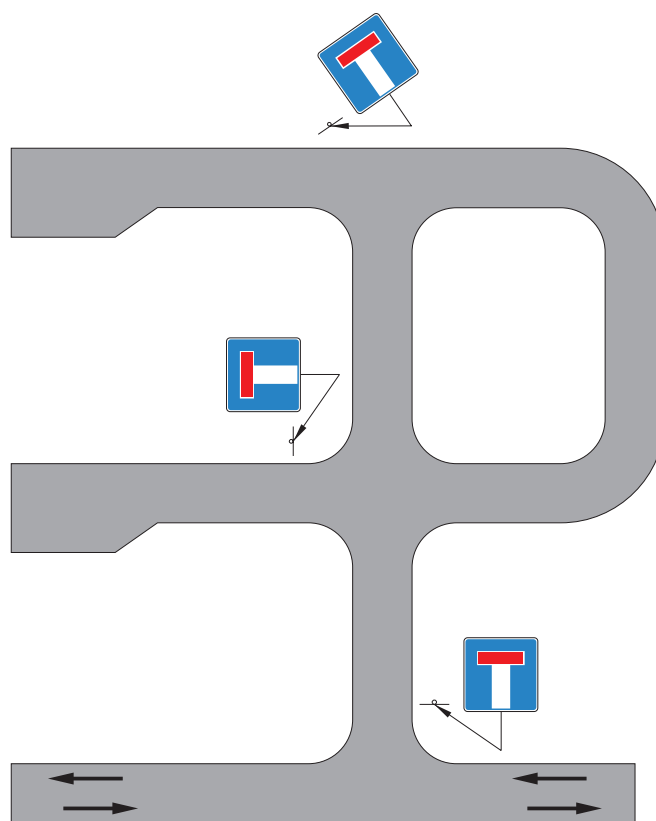
5.2.4. Droga bez przejazdu

Znak D-4a „droga bez przejazdu” (rys. 5.2.4.1) stosuje się w celu oznaczenia wjazdu na drogę, której przeciwległy koniec nie ma połączenia z inną drogą. Stosuje się go także na drodze, która ma połączenia z innymi drogami, ale tworzą one układ zamknięty, a wyjazd z obszaru jest możliwy tylko

w miejscu wjazdu. Przykłady zastosowania znaków D-4a pokazano na rysunku 5.2.4.2. Znak D-4a umieszcza się bezpośrednio za skrzyżowaniem.

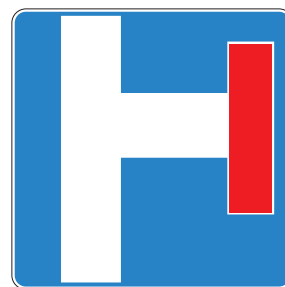

Rys. 5.2.4.1. Znak D-4a

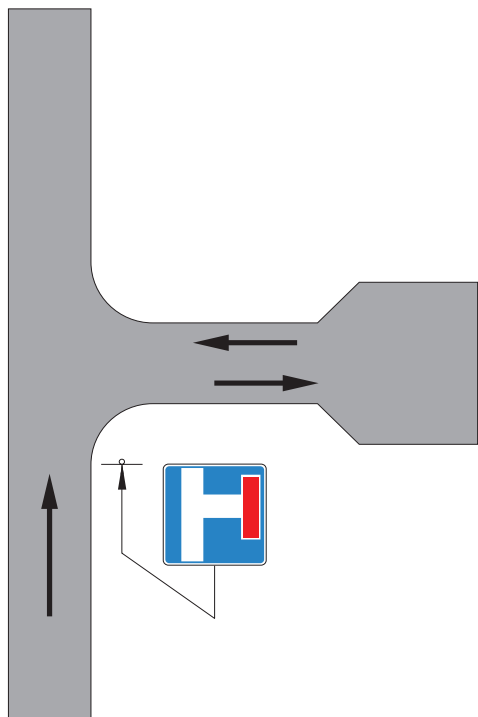
Rys. 5.2.4.2. Zastosowanie znaków D-4a

Zaleca się stosowanie znaku D-4b przy zmianach organizacji ruchu powodujących czasową nieprzejezdną drogi oraz w sytuacjach, gdy znak D-4a może być trudny do zauważenia przez kierujących.

Rys. 5.2.4.3. Znak D-4b wskazujący drogę bez przejazdu z prawej strony

Znak D-4b „wjazd na drogę bez przejazdu” (rys. 5.2.4.3) stosuje się w celu uprzedzenia, że droga znajdująca się za skrzyżowaniem jest drogą bez przejazdu. Znak D-4b umieszcza się przed skrzyżowaniem z taką drogą. W zależności od warunków lokalnych może on być uzupełnieniem znaku D-4a lub występować samodzielnie, jeżeli wjazd możliwy jest tylko z jednego kierunku ruchu (rys. 5.2.4.4).

Rys. 5.2.4.4. Zastosowanie znaku D-4b

Stosownie do sytuacji na skrzyżowaniu znak D-4b może wskazywać drogę bez przejazdu położonego po prawej lub lewej stronie (rys. 5.2.4.5).

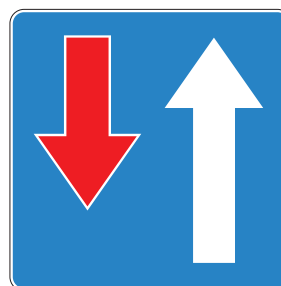

Rys. 5.2.4.5. Znak D-4b wskazujący drogę bez przejazdu z lewej strony

5.2.5. Pierwszeństwo na zwężonym odcinku drogi

Znak D-5 „pierwszeństwo na zwężonym odcinku drogi” (rys. 5.2.5.1) stosuje się w celu poinformowania kierujących o pierwszeństwie wjazdu na zwężony odcinek drogi przed pojazdami jadącymi z przeciwnego kierunku. Znak D-5 umieszcza się w odległości do 20 m przed

początkiem zwężonego odcinka drogi, którego przeciwległy kraniec został oznakowany znakiem B-31. Zasady ustalania pierwszeństwa na zwężonym odcinku drogi podano w punkcie 3.2.32, a oznakowanie takiego odcinka pokazano na rysunku 3.2.16.2.

Rys. 5.2.5. 1. Znak D-5

5.2.6. Przejście dla pieszych i przejazd dla rowerzystów

5.2.6.1. Zasady ogólne

Rys. 5.2.6.1. Znak D-6

Znak D-6 „przejście dla pieszych” (rys. 5.2.6.1) stosuje się w celu oznaczenia miejsca przeznaczonego do przechodzenia pieszych w poprzek drogi. Powierzchnię przejścia stanowi część drogi wyznaczona znakiem poziomym P-10.

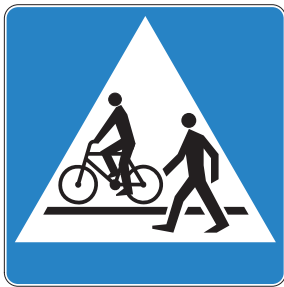

Rys. 5.2.6.2. Znak D-6a

Znak D-6a „przejazd dla rowerzystów” (rys. 5.2.6.2) stosuje się w celu oznaczenia miejsca przeznaczonego do przejeżdżania rowerzystów w poprzek drogi. Powierzchnię przejazdu stanowi część drogi wyznaczona znakiem poziomym P-11.

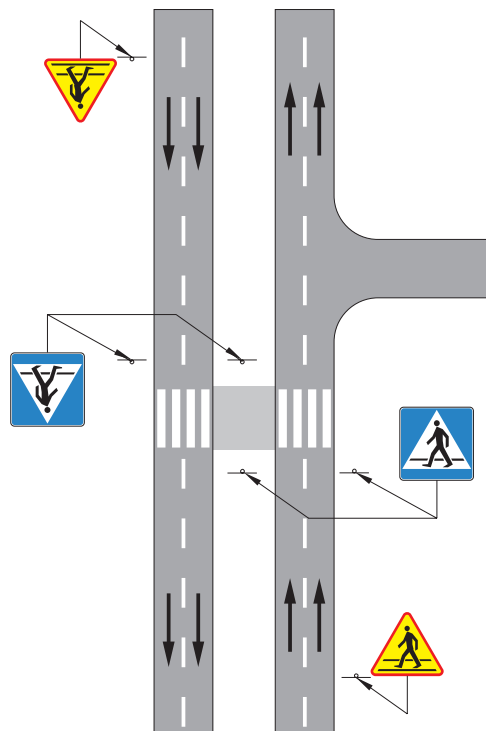
Znak D-6b „przejście dla pieszych i przejazd dla rowerzystów” (rys. 5.2.6.3) stosuje się w celu oznaczenia miejsca przeznaczonego do przechodzenia pieszych oraz miejsca przejeżdżania rowerzystów w poprzek drogi.

Powierzchnię przejścia i przejazdu wyznacza się znakami poziomymi P-10 i P-11 umieszczonymi obok siebie. Znaki D-6, D-6a i D-6b umieszcza się w odległości do 0,5 m od krawędzi przejścia lub przejazdu od strony nadjeżdżających pojazdów.

Rys. 5.2.6.3. Znak D-6b

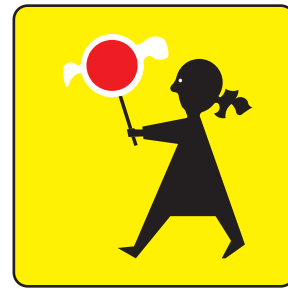
Na drogach dwukierunkowych jednojezdniowych zaleca się stosowanie znaku dwustronnego, a przy jezdniach jednokierunkowych znaki D-6, D-6a i D-6b należy powtarzać po lewej stronie (rys. 5.2.6.4).

Rys. 5.2.6.4. Oznakowanie przejścia dla pieszych na drodze dwujezdniowej

Na drogach jednojezdniowych dwukierunkowych o szerokości ponad 15 m oraz na jezdniach jednokierunkowych o szerokości ponad 10 m zaleca się umieszczenie dodatkowo znaków D-6, D-6a i D-6b nad jezdnią. W miejscach szczególnie niebezpiecznych, bądź o dużej wypadkowości, dopuszcza się nanoszenie lic znaków D-6, D-6a i D-6b na tle folii odbłaskowo-fluorescencyjnej żółto-zielonej lub pomarańczowej.

Dla oznaczenia miejsca przejść dla pieszych szczególnie uczęszczanych przez dzieci pod znakiem D-6 lub D-6b umieszcza się tabliczkę T-27.

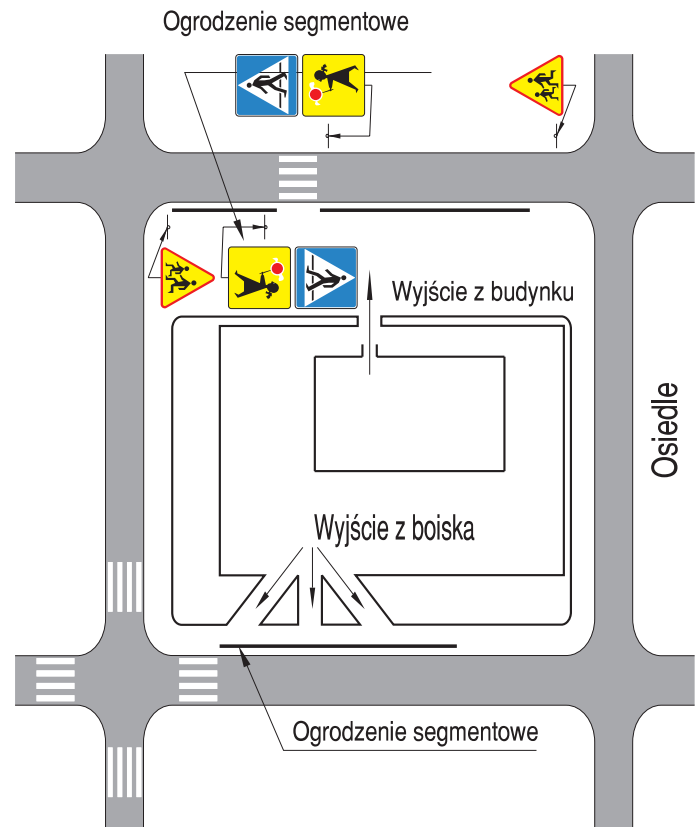

Rys. 5.2.6.5. Tabliczka T-27

Tabliczka T-27 (rys. 5.2.6.5) ma kształt kwadratu o boku długości 450 mm. Tabliczki te można stosować w celu dodatkowego poinformowania i ostrzeżenia kierujących pojazdami o tym, że z przejścia w znacznym stopniu korzystają dzieci. Znaki D-6 lub D-6b z tabliczkami T-27 umieszcza się przy przejściach w bezpośrednim sąsiedztwie wyjść z obiektów, do których uczęszczają dzieci w wieku od 7 do 15 lat. Tabliczka T-27 nie może występować samodzielnie bez znaku D-6 lub D-6b. Dopuszcza się wykonanie lica tabliczki T-27 z folii odbłaskowo-fluorescencyjnej żółto-zielonej lub pomarańczowej.

Ustalenie przejść podlegających oznakowaniu tabliczką powinno być poprzedzone szczegółową analizą warunków lokalnych, a liczba tego typu przejść powinna być ograniczona. Przejście dla pieszych nie może być wyznaczone w osi wejścia ze szkoły.

Przykład oznakowania przejść przy szkole pokazano na rysunku 5.2.6.6.

Rys. 5.2.6.6. Oznakowanie przejść dla pieszych przy szkole

5.2.6.2. Zasady lokalizowania przejść dla pieszych

Wyboru miejsca w celu wyznaczenia przejścia dla pieszych należy dokonać po przeprowadzeniu analizy warunków drogowych i ruchowych oraz możliwości zapewnienia bezpieczeństwa uczestnikom ruchu uwzględniając w szczególności:

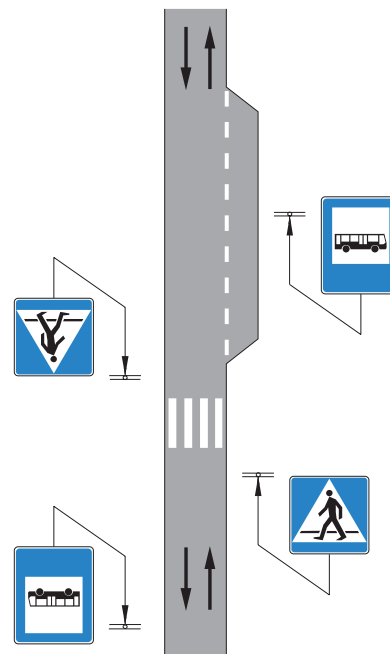
- źródła i cele ruchu pieszych,
- kierunki ruchu pieszych,
- rozkład ruchu pieszych w ciągu doby,
- natężenie ruchu pieszych,
- natężenie ruchu kołowego na drodze, przez którą wyznaczone ma być przejście,
- geometrię drogi.

Potrzebę wyznaczenia przejścia oraz jego lokalizację należy z tego względu szczegółowo przeanalizować i dokonać wyboru stosując poniższe zasady:

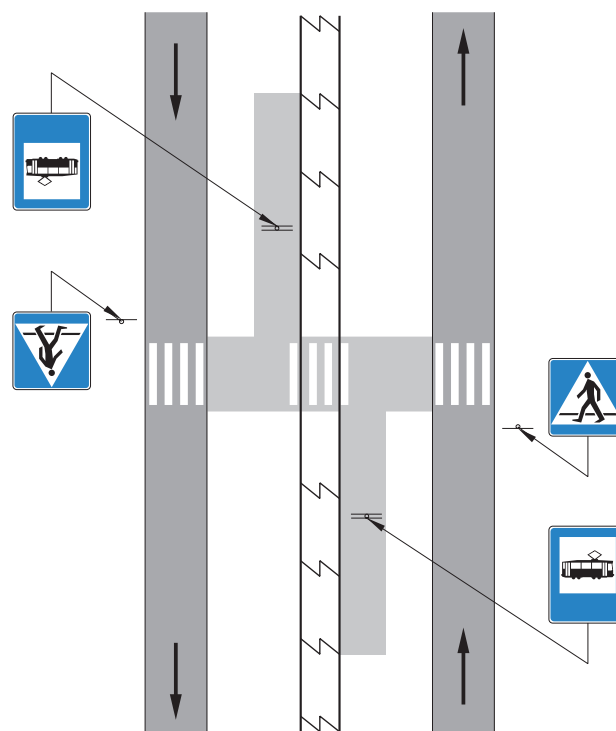
- poza obszarami zabudowanymi przejścia należy wyznaczać na obciążonych ruchem pieszym skrzyżowaniach oraz rejonach przystanków autobusowych, szkół, zakładów pracy, itp.,
- w obszarach zabudowanych wyznaczenie przejść przez drogi dwujezdniowe lub wyodrębnione z jezdni torowiska tramwajowe w rejonach podanych w punkcie a) jest niezbędne,
- przejścia powinny koncentrować możliwie największą liczbę pieszych przekraczających drogę, przy czym lokalizacja tych przejść powinna uwzględniać najkrótszą drogę między źródłem a celem ruchu pieszych,
- przejścia należy lokalizować przede wszystkim przy skrzyżowaniach dróg,
- odległości między przejściami poza obszarem zabudowanym nie powinny być mniejsze niż 500 m, a w obszarze zabudowanym:
 - 100 m na drogach jednojezdniowych,
 - 200 m na drogach dwujezdniowych,
- przejścia między skrzyżowaniami należy lokalizować w miejscach zapewniających wzajemną widoczność pieszych i kierujących pojazdami; nie należy wyznaczać przejść za wzniesieniami, na łukach poziomych i za tymi łukami, w miejscach zasłoniętych przez budynki, zielen lub inne obiekty znajdujące się przy drodze,
- przejścia w miastach należy wyznaczać w zasadzie tylko przez ulice układu podstawowego uznane za trasy z pierwszeństwem; przez pozostałe ulice dopuszcza się wyznaczenie przejść w rejonach szkół i innych obiektów, do których uczęszczają dzieci, lub zakładów przemysłowych, gdzie występuje duża koncentracja ruchu pieszych,
- wyznaczając przejścia w rejonie przystanków komunikacji zbiorowej należy, jeżeli to tylko możliwe, uwzględnić następującą jego lokalizację w stosunku do znaku oznaczającego przystanek:
 - przed znakiem D-15 lub D-16 (rys. 5.2.6.7.a),
 - za znakiem D-17 (rys 5.2.6.7.b),

- lokalizując przejścia na skrzyżowaniach należy wyznaczać je na wszystkich jezdniach, w poprzek których dopuszczone zostało przekroczenie jezdni; w sytuacjach wynikających z warunków ruchu można wyznaczyć przejścia nie na wszystkich wlotach, co pokazano na rysunku 5.2.6.8.

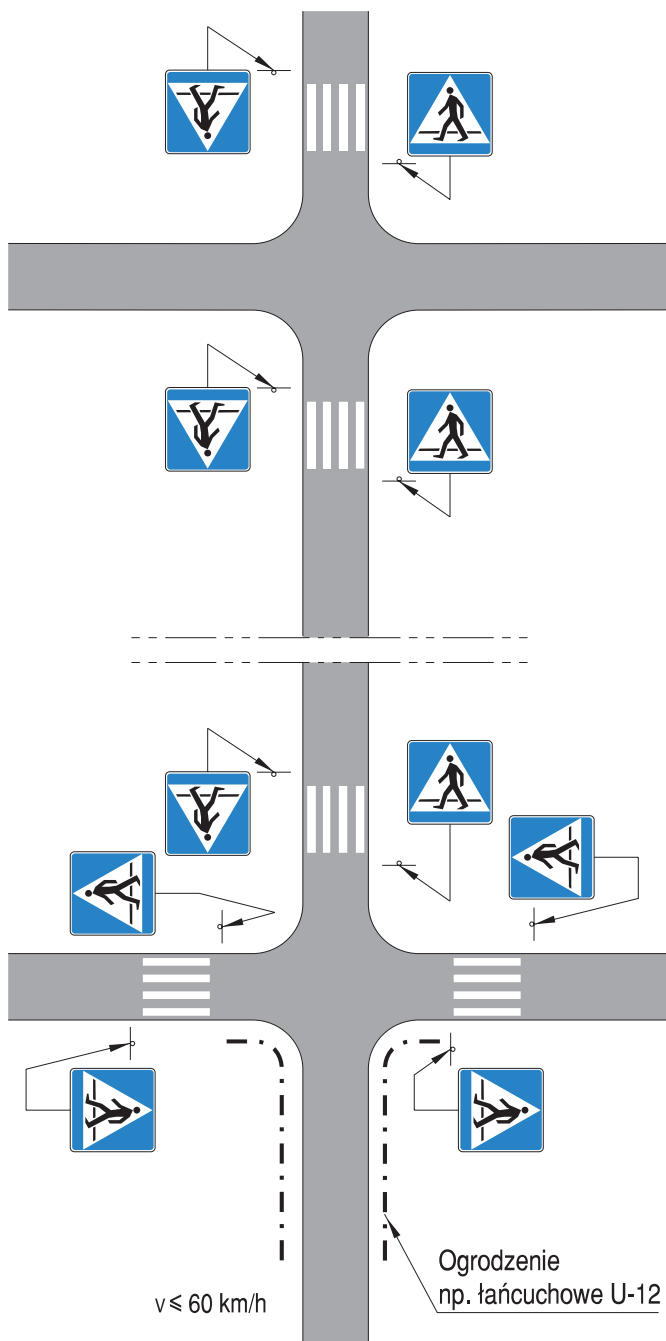
Rys. 5.2.6.7. Wyznaczanie przejść dla pieszych w rejonie przystanków

a) autobusowych

b) tramwajowych

Rys. 5.2.6.8. Wyznaczenie przejść dla pieszych nie na wszystkich wlotach na skrzyżowanie

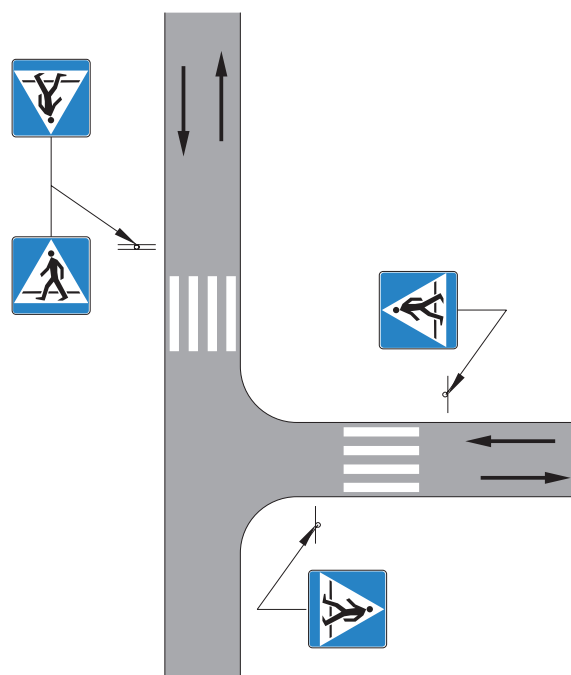
Na przejściach wyznaczonych na drogach jednojezdniowych dwukierunkowych należy w miarę możliwości wydzielić w okolicy osi jezdni miejsce dające pieszemu możliwość zatrzymania się, tzw. azyl.

5.2.6.3. Zasady stosowania znaku D-6

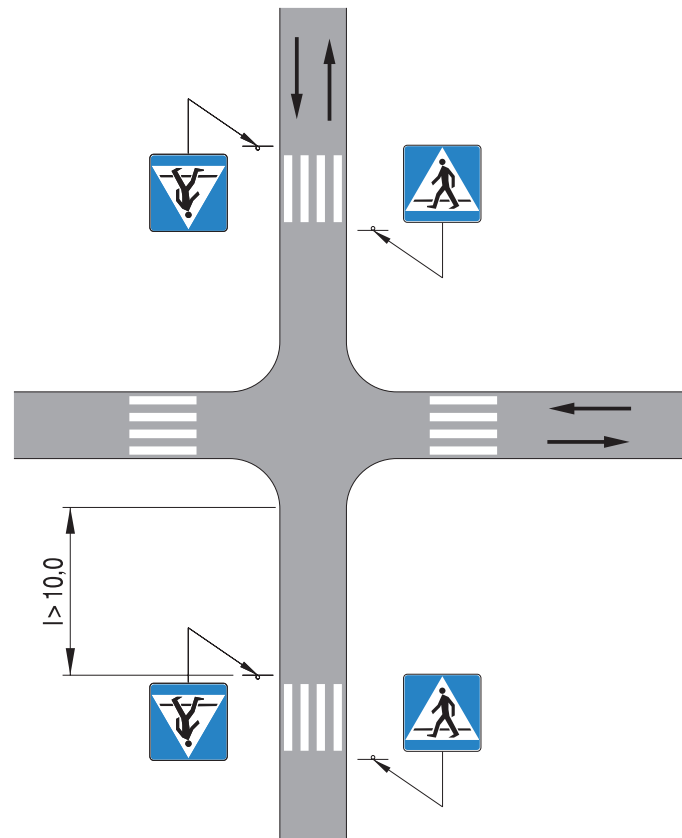
Znak D-6 należy stosować przy wszystkich przejściach dla pieszych.

Jeżeli przejście zostało wyznaczone na drodze, na której dopuszczalna prędkość pojazdów jest większa od 60 km/h lub na odcinku międzywęzłowym to należy dodatkowo stosować znaki A-16 według zasad podanych w punkcie 2.2.18.

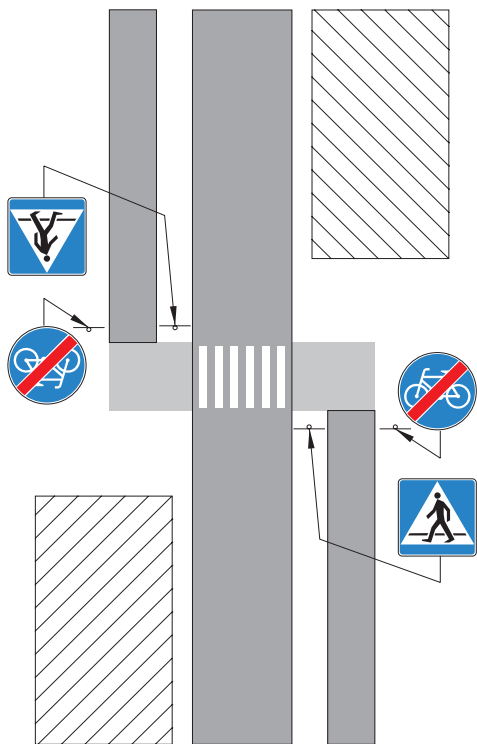
Jeżeli nawierzchnia jezdni nie nadaje się do umieszczenia znaku poziomego oznaczającego przejście dla pieszych, a istnieje potrzeba ustalenia przejścia, przejście to można wyznaczyć tylko znakami D-6 umieszczając je po obu stronach drogi. Zaleca się, aby były to znaki dwustronne.

Rys. 5.2.6.9. Oznakowanie przejść dla pieszych na skrzyżowaniu typu „T”

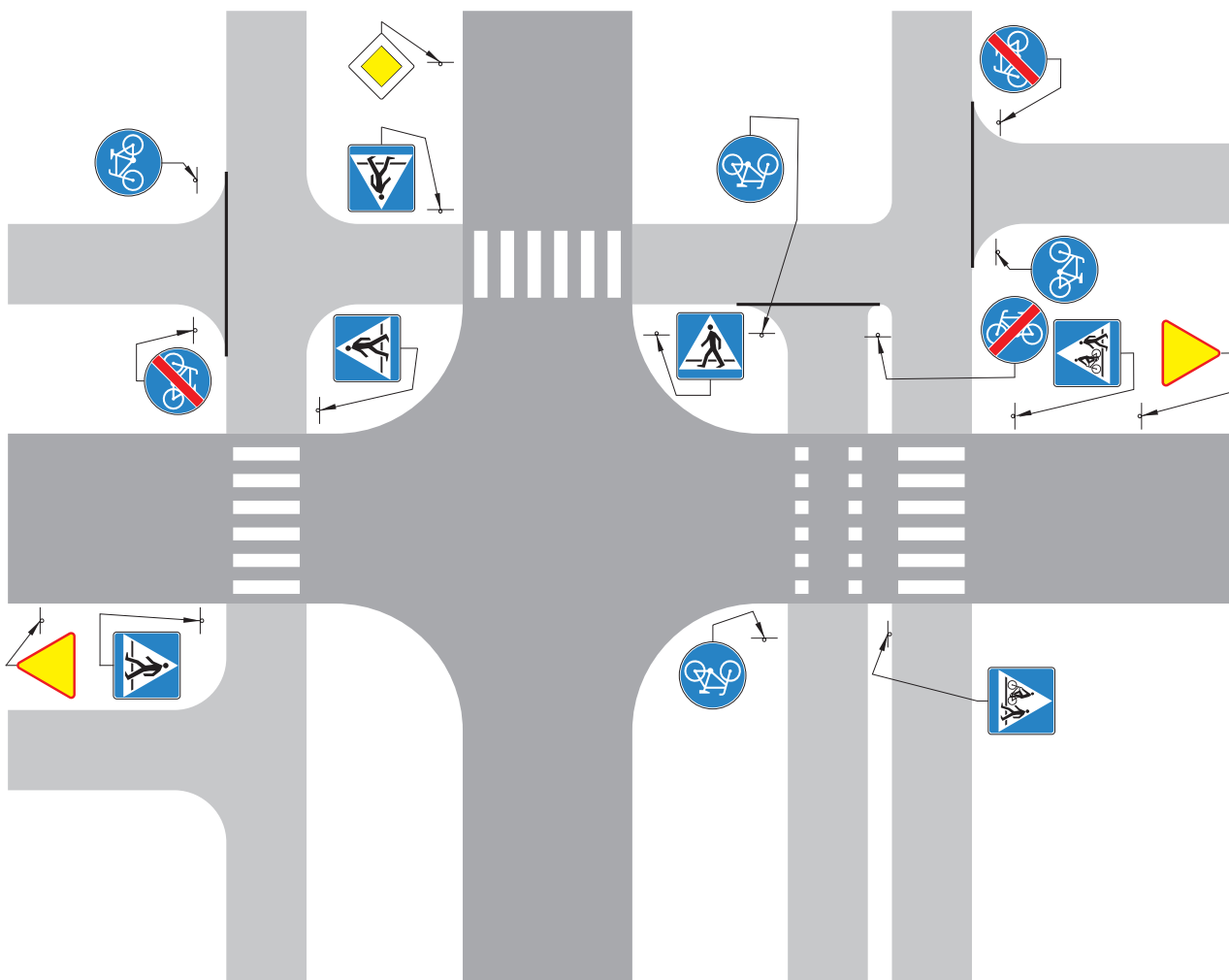
Rys. 5.2.6.10. Oznakowanie przejść dla pieszych oddalonych od skrzyżowania

Rys. 5.2.6.11. Przejście dla pieszych wyznaczone w celu przeprowadzenia rowerów przez jezdnię na odcinku między skrzyżowaniami

5.2.6.4. Zasady lokalizacji przejazdów dla rowerzystów

Wybór miejsca przejazdu dla rowerzystów należy dokonywać stosownie do istniejącej sieci dróg dla rowerów. Przejazdy dla rowerzystów należy wyznaczać na skrzyżowaniach dróg, w miejscach zapewniających wzajemną widoczność rowerzystów i kierujących pojazdami. W przypadku gdy wzajemna widoczność nie jest zapewniona należy zastosować środki spowalniające ruch rowerowy, tak aby wjazd na przejazd dla rowerzystów następował z niewielką prędkością. Poza skrzyżowaniami przejazdy dla rowerzystów wyznacza się wyjątkowo na obszarze zabudowanym w przypadkach, gdy ze względu na warunki terenowe zachodzi konieczność przeprowadzenia ciągu rowerowego na drugą stronę drogi. Zaleca się w takich wypadkach przed wjazdem na jezdnię umieszczenie znaku C-13a „koniec drogi dla rowerów”, a na jezdni wyznaczenie przejść dla pieszych, tak aby rowery były przeprowadzane przez jezdnię (rys. 5.2.6.11). Przejazdy dla rowerzystów w poprzek drogi, której nadano pierwszeństwo znakiem D-1 należy w miarę możliwości wyznaczyć na skrzyżowaniach o ruchu kierowanym sygnalizacją świetlną obok przejść dla pieszych stosując znak D-6b.

Rys. 5.2.6.12. Przejście dla pieszych wyznaczone na skrzyżowaniu na wlocie z pierwszeństwem w celu przeprowadzenia rowerów

Poza obszarem zabudowanym przejazdu dla rowerzystów można wyznaczać tylko na skrzyżowaniach. Jeżeli ciąg rowerowy przekracza drogę z pierwszeństwem, na drodze dla rowerów należy zastosować środki spowalniające ruch, a bezpośrednio przed wjazdem na jezdnię zakończyć drogę dla rowerów poprzez umieszczenie znaku C-13a, tak aby rowery były przeprowadzane przez drogę z pierwszeństwem (rys. 5.2.6.12).

5.2.6.5. Zasady stosowania znaków D-6a i D-6b

Znaki D-6a i D-6b stosuje się w każdym przypadku, gdy na jezdni został wyznaczony przejazd dla rowerzystów występujący samodzielnie lub obok przejścia dla pieszych. Przejazdy dla rowerzystów należy wyznaczać na jezdni za pomocą znaku poziomego P-11.

5.2.7. Droga ekspresowa

Rys. 5.2.7.1. Znak D-7

Znak D-7 „droga ekspresowa” (rys. 5.2.7.1) stosuje się w celu oznaczenia początku lub kontynuacji drogi ekspresowej.

Znaki D-7 umieszcza się:

- na początku drogi ekspresowej,
- na początkach łącznic wjazdowych lub na innych drogach dojazdowych do dróg ekspresowych.

Znak D-7 z tabliczką T-1a umieszcza się na drodze ogólnodostępnej, której przedłużeniem jest droga ekspresowa w odległości 1000 m przed jej początkiem oraz dodatkowo za ostatnim skrzyżowaniem znajdującym się w odległości mniejszej niż 1000 m od początku drogi ekspresowej.

Jeżeli wjazd na drogę ekspresową następuje z drogi leżącej w obszarze zabudowanym to pod znakiem D-7 umieszcza się znak D-43 „koniec obszaru zabudowanego”. Znak D-7 umieszcza się na tablicach przeddrogowskazowych i drogowskazach tablicowych, kierujących ruch do drogi ekspresowej, umieszczonych na drodze, z której następuje wjazd na drogę ekspresową.

Dla oznakowania drogi ekspresowej, za przejazd którą pobierana jest opłata, stosuje się dodatkowe oznakowanie zgodnie z zasadami opisanymi w punkcie 5.2.9.

5.2.8. Koniec drogi ekspresowej

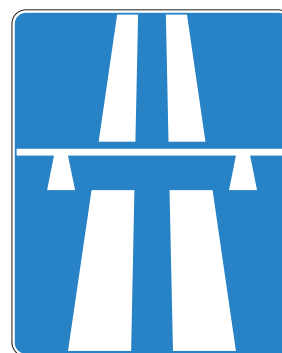

Rys. 5.2.8.1. Znak D-8

Znak D-8 „koniec drogi ekspresowej” (rys. 5.2.8.1) stosuje się w celu oznaczenia końca drogi przeznaczonej tylko dla ruchu pojazdów samochodowych, oznaczonej przy wjazdach znakiem D-7.

Znak D-8 umieszcza się na końcu drogi ekspresowej oraz na łącznicach wjazdowych z drogi ekspresowej. Jeżeli droga ekspresowa prowadzi do przejścia granicznego, wtedy znak D-8 umieszcza się przed znakiem A-30 z tabliczką T-17 wskazującą granicę państwa. Jeżeli droga ekspresowa kończy się na skrzyżowaniu lub na odcinku międzywęzłowym, np. na przejściu granicznym, w odległości 1000 m przed jej końcem umieszcza się znak D-7 z tabliczką T-1a.

5.2.9. Autostrada

Rys. 5.2.9.1. Znak D-9

Znak D-9 „autostrada” (rys. 5.2.9.1) stosuje się w celu oznaczenia początku lub kontynuacji autostrady. Znak D-9 umieszcza się:

- na początku jezdni głównej autostrady,
- na początkach łącznic wjazdowych.

Znak D-9 z tabliczką T-1a umieszcza się na drodze ogólnodostępnej, której przedłużeniem jest autostrada, w odległości 1000 m przed jej początkiem oraz dodatkowo za ostatnim skrzyżowaniem znajdującym się w odległości mniejszej niż 1000 m od początku autostrady.

Jeżeli wjazd na autostradę następuje z drogi leżącej w obszarze zabudowanym to pod znakiem D-9 umieszcza się znak D-43 „koniec obszaru zabudowanego”.

Znak D-9 z tabliczką T-28 (rys. 5.2.9.2) umieszcza się na początku łącznic wjazdowych na płatny odcinek autostrady oraz na jezdni głównej autostrady bezpłatnej na ostatnim węźle przed punktem poboru opłat. W odległości 1000 m przed znakiem D-9 z tabliczką T-28 umieszczonym na jezdni głównej, umieszcza się dodatkowo znak D-9 z tabliczkami T-28 i T-1a.

Rys. 5.2.9.2. Tabliczka T-28

Na początku odcinka autostrady bezpłatnej będącej kontynuacją autostrady płatnej umieszcza się znak D-9 z tabliczką T-28a (rys. 5.2.9.3) wskazującą koniec odcinka autostrady, za przejazd którym pobierana jest opłata.

Rys. 5.2.9.3. Tabliczka T-28a

Znak D-9 umieszcza się obok znaku E-15c z numerem autostrady, na tablicach przeddrogowskazowych i drogowskazach tablicowych umieszczonych na drodze, z której następuje wjazd na autostradę.

W przypadku autostrady płatnej pod znakami D-9 i E-15c umieszcza się napis „Płatna” jak na tabliczce T-28.

5.2.10. Koniec autostrady

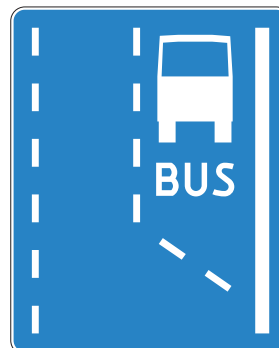
Rys. 5.2.10.1. Znak D-10

Znak D-10 „koniec autostrady” (rys. 5.2.10.1) stosuje się w celu oznaczenia końca autostrady.

Znak D-10 umieszcza się na końcu jezdni głównej autostrady i łącznicach wyjazdowych z autostrady. Jeżeli autostrada prowadzi do przejścia granicznego, wtedy znak D-8 umieszcza się pod znakiem A-30 z tabliczką T-17 wskazującą granicę państwa.

Jeżeli autostrada kończy się na skrzyżowaniu lub na odcinku międzywęzłowym, np. na przejściu granicznym, w odległości 1000 m przed jej końcem umieszcza się znak D-7 z tabliczką T-1a.

5.2.11. Początek pasa ruchu dla autobusów

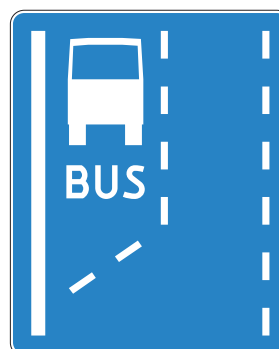
Rys. 5.2.11.1. Znak D-11

Znak D-11 „początek pasa ruchu dla autobusów” (rys. 5.2.11.1) stosuje się w celu oznaczenia początku pasa przeznaczanego tylko dla autobusów (trolejbusów) komunikacji publicznej, znajdującego się po prawej stronie.

Znak D-11 powinien mieć wymiary takie jak ustalono dla znaków dużych. Znak D-11 umieszcza się obok jezdni, w miejscu, od którego obowiązywać ma zakaz poruszania się po wyznaczonym pasie ruchu innych pojazdów niż autobusy lub trolejbusy.

Jeżeli na tym pasie dopuszcza się także ruch innych pojazdów, to na znaku D-11 pod napisem BUS należy umieścić napis określający rodzaj takich pojazdów np. TAXI. Dopuszczenie do poruszania się po pasie ruchu dla autobusów innych pojazdów powinno być ograniczone w takim stopniu, aby pojazdy te nie powodowały utrudnienia ruchu autobusów (trolejbusów), dla których pas jest przeznaczony.

Jeżeli konieczne jest wydzielenie tego pasa po lewej stronie jezdni, to należy stosować odmianę znaku D-11 (D-11a) według rysunku 5.2.11.2.

Rys. 5.2.11.2. Znak D-11a

Wydzielenie pasów ruchu tylko dla autobusów (trolejbusów) jest jednym ze środków usprawniających ruch tych pojazdów na obciążonych ruchem ulicach i przyczynia się do poprawy regularności ich kursowania. Stosowanie

wydzielonych pasów ruchu powinno być poprzedzone wszechstronną analizą warunków ruchu na jezdni, uwzględniającą oprócz natężenia ruchu różnych rodzajów pojazdów także czas przejazdu i czas zatrzymań.

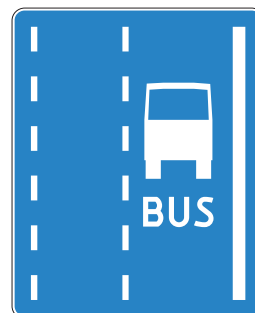
Szczegółowe pomiary tych parametrów należy wykonać przed wyznaczeniem pasów i po ich wyznaczeniu, w celu określania efektywności zastosowanego rozwiązania. Wydzielanie pasów ruchu może być stosowane w zróżnicowanym zakresie. Gdy ruch odbywa się dość swobodnie a występują tylko punktowe utrudnienia w przejeździe pojazdów komunikacji publicznej, wówczas zaleca się wydzielenie pasów tylko na krótkich odcinkach w rejonach występujących w ruchu utrudnień. Można przy tym stosować inne zmiany w organizacji ruchu, jak np. ograniczenie postoju lub zatrzymania pojazdów, eliminację skrętów, eliminację innych pojazdów z pewnych odcinków jezdni, itp. Na skrzyżowaniach, na których ruch jest kierowany przy użyciu sygnalizacji świetlnej, długość wydzielonego pasa ruchu powinna przekraczać długość kolejki pojazdów tworzących się na sąsiednich pasach ruchu. Jeżeli trudne warunki ruchu występują na kilku sąsiednich skrzyżowaniach i powodują blokowanie odcinków między nimi, to pas ruchu dla autobusów może być przeprowadzony przez kilka sąsiednich skrzyżowań. Przeznaczenie części jezdni dla zbiorowej komunikacji publicznej i pozostawienie na pozostałej części ruchu innych pojazdów, może być uzasadnione nawet wówczas, gdy dla tych pojazdów pozostaje tylko jeden pas ruchu. Zależy to od liczby autobusów i przewożonych pasażerów. Minimalne natężenie ruchu autobusów, przy którym straty czasu ponoszone przez jadących innymi pojazdami są równoważone przez korzyści pasażerów komunikacji zbiorowej - zależy od stopnia nasycenia wlotów na skrzyżowaniu z sygnalizacją świetlną kierującą ruchem. Przy wysokim stopniu nasycenia (3000 pojazdów na godzinę sygnału zielonego na dwóch pasach, odpowiada nasyceniu 0,95), stosowanie wydzielonych pasów jest uzasadnione nawet przy małym ruchu autobusów.

Jeżeli sytuacje lokalne nie zmuszają do stosowania innych środków, to dla autobusów (trolejbusów) należy wydzielać prawy skrajny pas jezdni. Wydzielenie pasa po lewej stronie może być uzasadnione skręcaniem autobusów (trolejbusów) w lewo lub jazdą na wprost przy obowiązującym zakazie skrętu w lewo. Dla oznakowania wydzielonych części jezdni dla autobusów (trolejbusów) w kierunku przeciwnym do ruchu pozostałych pojazdów stosuje się znaki B-2 i F-18b zgodnie z zasadami opisanymi w punktach 3.2.2 i 7.2.18.

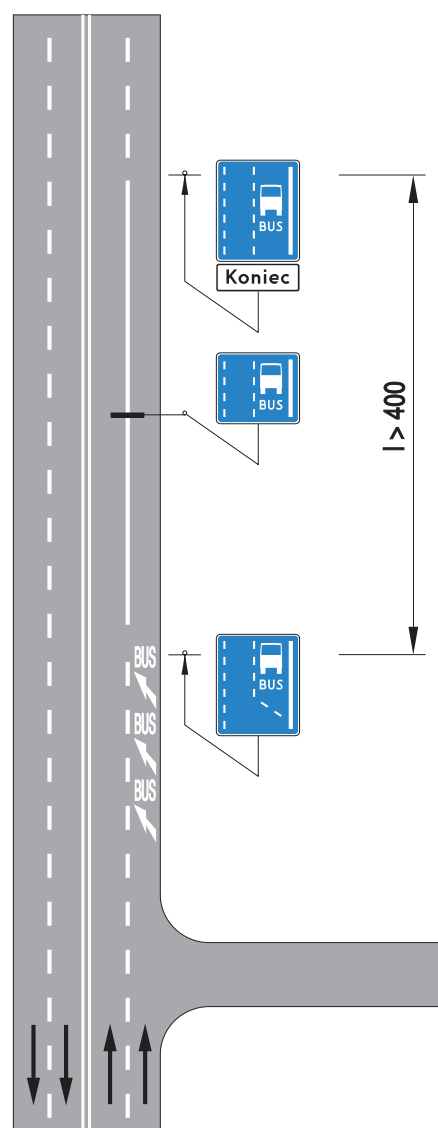
5.2.12. Pas ruchu dla autobusów

Znak D-12 „pas ruchu dla autobusów” (rys. 5.2.12.1) stosuje się w celu potwierdzenia występowania takiego pasa na całym odcinku między skrzyżowaniami.

Znak D-12 powinien mieć wymiary takie, jak ustalono dla znaków dużych; stosuje się go, gdy długość odcinka pasa dla autobusów między skrzyżowaniami przekracza 400 m oraz umieszcza obok jezdni w połowie tego odcinka.

Rys. 5.2.12.1. Znak D-12

Rys. 5.2.12.2. Oznakowanie pasa ruchu dla autobusów

Informację potwierdzającą występowanie pasa ruchu dla autobusów można stosować także nad jezdnią. Znak D-12 umieszczony nad jezdnią ma wymiary takie jak ustalono dla znaków średnich.

Jeżeli wydziela się lewy pas jezdni, to na znaku D-12 napis BUS i symbol autobusu umieszcza się po lewej stronie tarczy znaku. Odpowiednio zamienia się również linie oznaczające krawędź jezdni i pas ruchu, analogicznie jak pokazano na rysunku 5.2.11.2.

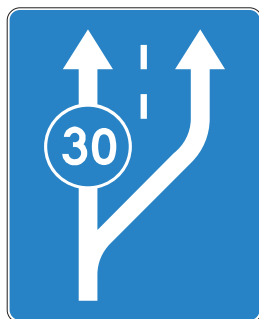
Jeżeli pas ruchu dla autobusów kończy się przed skrzyżowaniem, to na końcu pasa stosuje się znak D-12 z tabliczką T-3a.

Pas ruchu dla autobusów oddziela się od sąsiedniego, ogólnodostępnego pasa ruchu znakami poziomymi (linią przerywaną lub ciągłą). Przykład zastosowania znaków D-11 i D-12 do oznakowania pasa ruchu dla autobusów pokazano na rysunku 5.2.12.2.

5.2.13. Dodatkowe pasy ruchu

5.2.13.1. Zasady ogólne

Dodatkowe pasy ruchu na odcinkach pomiędzy skrzyżowaniami stosuje się na tych drogach, na których występują wzniesienia powodujące znaczne zmniejszenie prędkości samochodów ciężarowych. Dodatkowe pasy ruchu stosuje się także na odcinkach dróg dwukierunkowych poza wzniesieniami w celu zwiększenia możliwości wyprzedzania. Dodatkowy pas ruchu na jezdni jednokierunkowej powinien występować po lewej stronie jezdni. Na jezdni dwukierunkowej dodatkowy pas ruchu powinien występować jako pas środkowy oddzielony od pasa dla przeciwnego kierunku ruchu linią podwójną ciągłą.

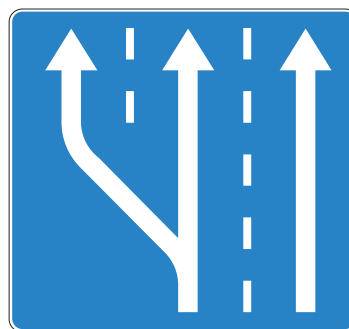

Rys. 5.2.13.1. Znak D-13

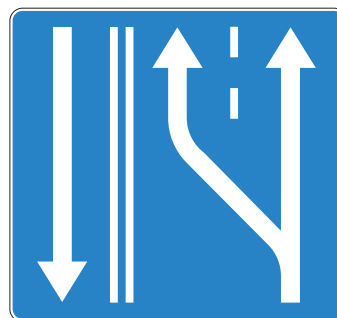
Na odcinkach oznakowanych znakiem D-13 „początek pasa ruchu powolnego” (rys. 5.2.13.1) należy zastosować oznakowanie jak w punkcie 5.2.13.2, ewentualnie dla jezdni dwukierunkowych zastosować przekrój dwupasowy.

5.2.13.2. Początek pasa ruchu

Znak D-13a „początek pasa ruchu” (rys. 5.2.13.2) stosuje się w celu wskazania początku dodatkowego pasa ruchu na jezdni jednokierunkowej. Na znaku D-13a wskazuje się rzeczywistą liczbę pasów ruchu. Znak D-13a umieszcza się w odległości do 100 m przed początkiem dodatkowego pasa ruchu. Zaleca się umieszczenie dodatkowo znaku D-13a z tabliczką T-1a w odległości do 400 m przed początkiem dodatkowego pasa ruchu.

Rys. 5.2.13.2. Znak D-13a

Rys. 5.2.13.3. Znak D-13b

Znak D-13b „początek pasa ruchu na jezdni dwukierunkowej” (rys. 5.2.13.3) stosuje się w celu wskazania początku dodatkowego pasa ruchu na jezdni dwukierunkowej. Znak D-13b umieszcza się w odległości do 50 m przed początkiem dodatkowego pasa ruchu. Zaleca się umieszczenie dodatkowo znaku D-13b z tabliczką T-1a w odległości do 200 m przed początkiem dodatkowego pasa ruchu. Na odcinku o trzech pasach ruchu w odległościach co 300 - 500 m umieszcza się znaki F-15 wskazujące niesymetryczny podział jezdni dla przeciwnych kierunków ruchu.

Znaki D-13a i D-13b powinny mieć wymiary takie jak ustalono dla znaków wielkich lub dużych. Znaki wielkie stosuje się na autostradach, a znaki duże na pozostałych drogach. Dodatkowe pasy ruchu stosuje się na wzniesieniach, na których występuje znaczne zmniejszenie prędkości samochodów ciężarowych.

Przy wyznaczaniu dodatkowego pasa ruchu na wzniesieniu należy uwzględnić:

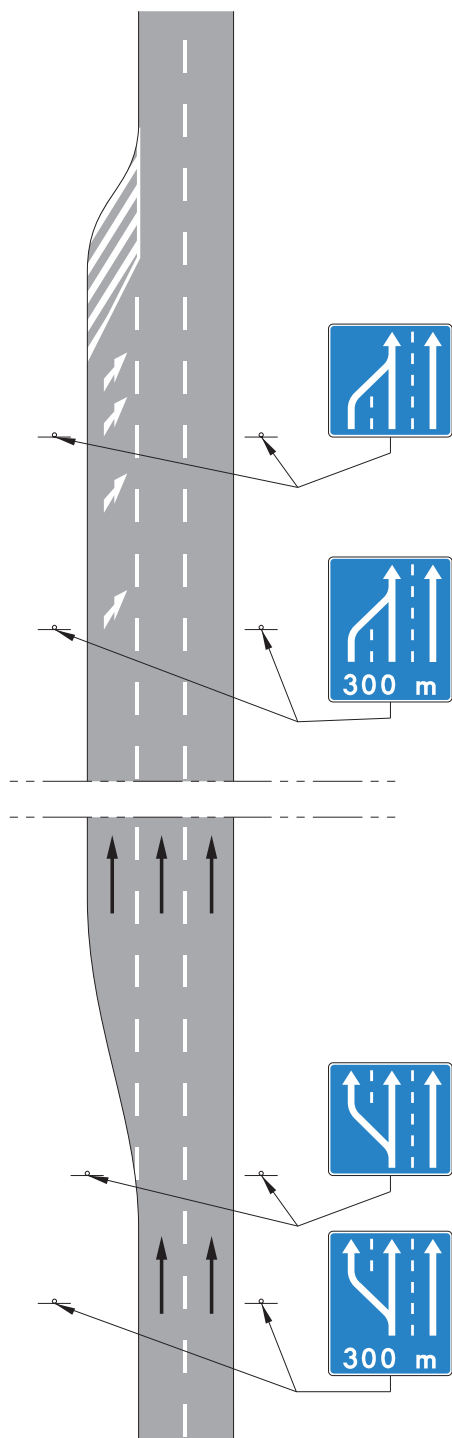
- wartość pochylecia podłużnego drogi,
- długość odcinka wzniesienia,
- natężenie ruchu pojazdów,
- udział w ruchu samochodów ciężarowych i ciągników rolniczych.

Minimalna długość dodatkowego pasa ruchu wynosi 500 m.

Poza wzniesieniami dodatkowe pasy ruchu stosuje się na odcinkach jezdni dwukierunkowych, których nawierzchnia pozwala na wyznaczenie trzech pasów ruchu. Dodatkowe pasy ruchu na jezdniach dwukierunkowych wyznacza się poza skrzyżowaniami na odcinkach, na

których nie występuje ruch pieszych i rowerzystów lub odbywa się on poza jezdnią. Na odcinkach, na których zastosowano dodatkowe pasy ruchu oznaczone znakiem D-13a lub D-13b, nie dopuszcza się wyznaczenia przejść dla pieszych i przejazdów dla rowerzystów. Na odcinkach dróg z dodatkowymi pasami ruchu nie powinny występować zjazdy. W przypadku występowania zjazdu na jezdni dwukierunkowej nie dopuszcza się możliwości skręcania w lewo ze zjazdu na drogę oraz z drogi do zjazdu.

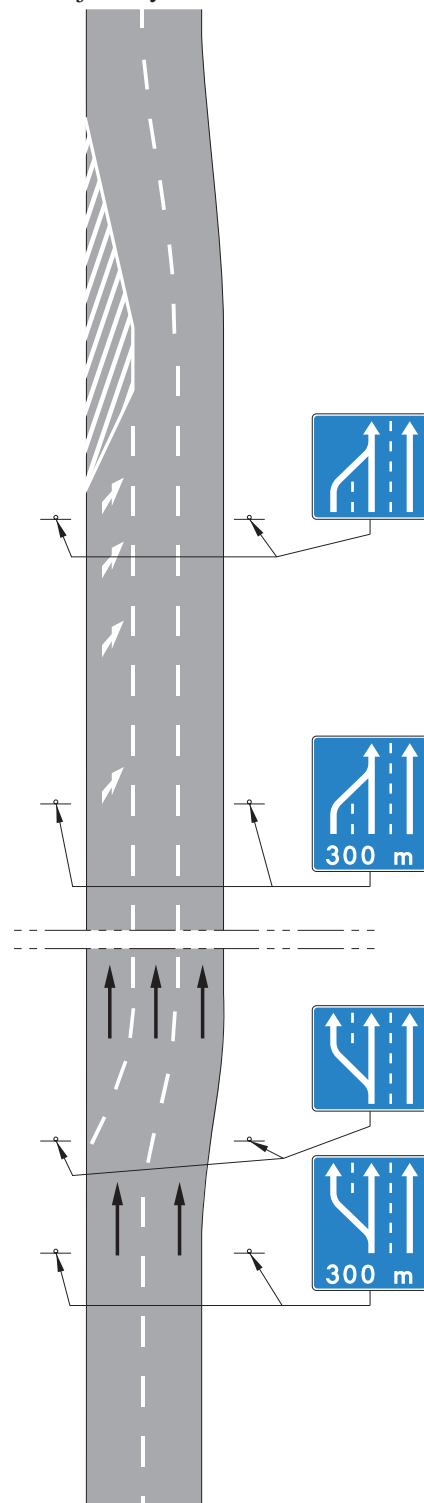
Rys. 5.2.13.4. Oznakowanie dodatkowego pasa ruchu na jezdni jednokierunkowej:

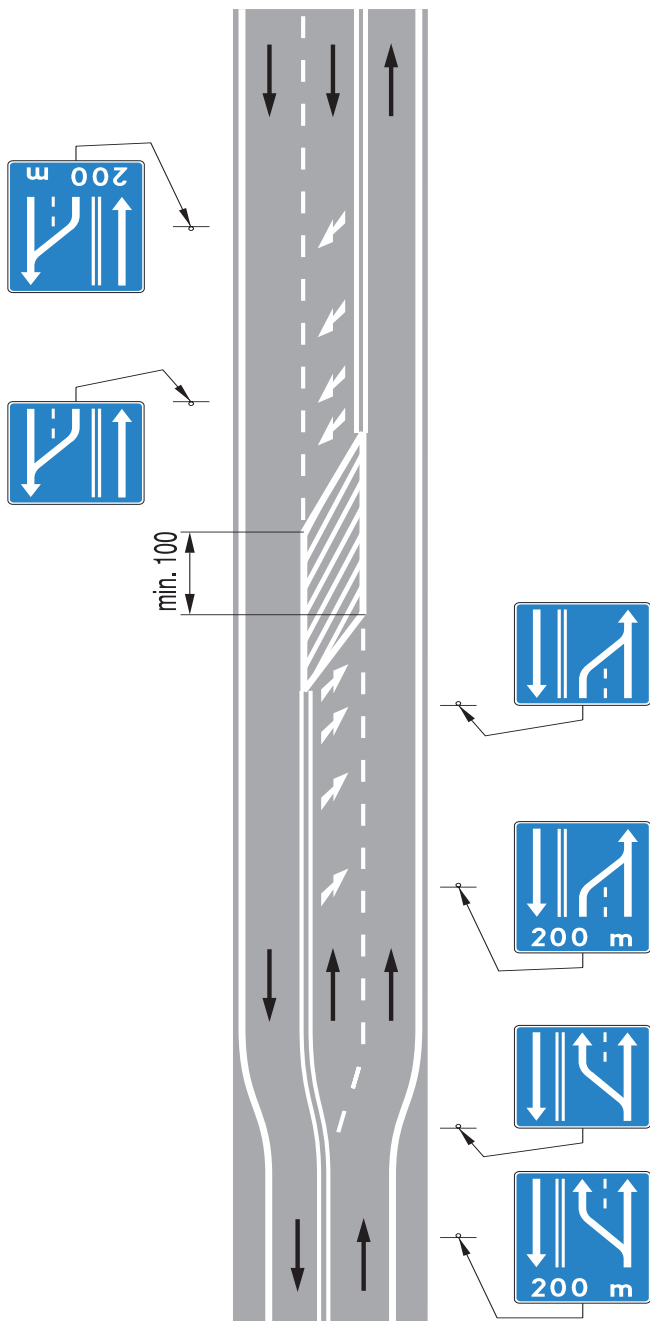
a) z poszerzeniem jezdni z lewej strony

Dodatkowe pasy ruchu poza wzniesieniami zaleca się stosować naprzemiennie, w celu wyznaczenia dla obu kierunków ruchu odcinków zapewniających bezpieczne wyprzedzania.

Dla dodatkowych pasów ruchu stosowanych naprzemiennie na jezdniach dwukierunkowych zaleca się stosowanie pasów długości 800 - 1000 m. Przykład oznakowania dodatkowego pasa ruchu na jezdni jednokierunkowej pokazano na rys. 5.2.13.4, a na jezdni dwukierunkowej na rys. 5.2.13.5.

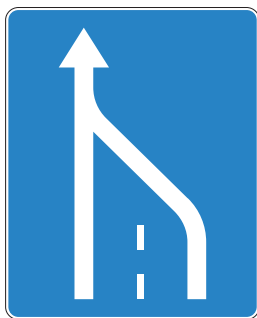

b) z poszerzeniem jezdni z prawej strony

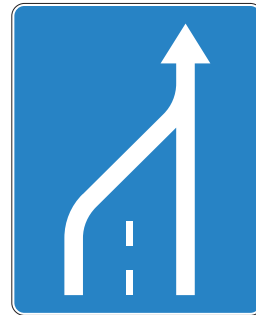
Rys. 5.2.13.5. Oznakowanie dodatkowego pasa ruchu na jezdni dwukierunkowej

5.2.14. Koniec pasa ruchu

Rys. 5.2.14.1. Znak D-14

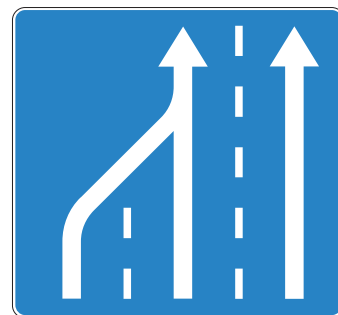
Znak D-14 „koniec pasa ruchu” (rys. 5.2.14.1) stosuje się w celu oznaczenia końca pasa ruchu leżącego po prawej stronie jezdni. Znak stosuje się gdy na jezdni o co najmniej dwóch pasach ruchu w kierunku, którego dotyczy znak, kończy się prawy pas ruchu. Znak nie stosuje się w celu oznakowania pasa włączania na węźle lub skrzyżowaniu. Znak D-14 może być stosowany wyjątkowo w sytuacjach, gdy warunki terenowe wymuszają zmniejszenie liczby pasów ruchu poprzez zakończenie prawego pasa ruchu. Jako zasadę należy przyjmować zmniejszenie liczby pasów ruchu poprzez zakończenie lewego pasa ruchu.

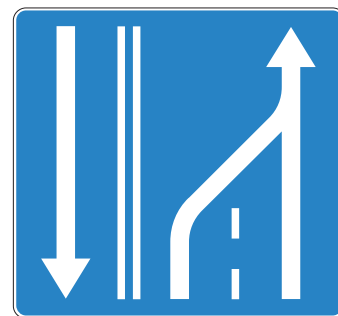
Rys. 5.2.14.2. Znak D-14a

W celu oznaczenia końca lewego pasa ruchu na odcinku jezdni jednokierunkowej dwupasowej stosuje się znak D-14a „koniec lewego pasa ruchu” (rys. 5.2.14.2).

W przypadku końca lewego pasa ruchu na jezdni o więcej niż dwóch pasach ruchu stosuje się odmianę znaku D-14a wskazującą rzeczywistą liczbę pasów ruchu (rys. 5.2.14.3). Dla wskazania końca dodatkowego pasa ruchu na jezdni dwukierunkowej stosuje się znak D-14b „koniec wewnętrznego pasa ruchu na jezdni dwukierunkowej” (rys. 5.2.14.4).

Rys. 5.2.14.3. Znak D-14a wskazujący koniec lewego pasa ruchu na jezdni trzypasowej

Rys. 5.2.14.4. Znak D-14b

Znaki D-14, D-14a i D-14b powinny być umieszczone w odległości:

- 100 ÷ 150 m przed końcem pasa ruchu na drogach o dopuszczalnej prędkości większej niż 60 km/h,
- 50 ÷ 100 m przed końcem pasa ruchu na drogach o dopuszczalnej prędkości do 60 km/h.

Znak D-14a powinien być powtórzony po lewej stronie jezdni. Wymiary oraz zasady stosowania w zależności od rodzaju drogi są analogiczne jak dla znaku D-13a. Na drogach dwupasowych o dopuszczalnej prędkości do 60 km/h, dopuszcza się stosowanie znaków D-14, D-14a o wymiarach jak dla znaków średnich.

Przykład zastosowania znaków D-14a i D-14b do oznakowania dodatkowego pasa ruchu pokazano na rysunkach 5.2.13.4 i 5.2.13.5.

5.2.15. Przystanek autobusowy

Rys. 5.2.15.1. Znak D-15

Znak D-15 „przystanek autobusowy” (rys. 5.2.15.1) stosuje się w celu oznaczenia przystanku dla autobusów komunikacji publicznej. Znak D-15 oznacza ponadto miejsce zatrzymywania się innych niż autobusy pojazdów samochodowych, wykonujących odpłatny przewóz osób na regularnych liniach i pojazdów przeznaczonych do przewozu dzieci do szkół i przedszkoli.

Znak D-15 powinien mieć wymiary takie, jak ustalono dla znaków średniej wielkości, jednak poza drogami krajowymi dopuszcza się stosowanie znaków o wymiarach jak dla grupy wielkości mini.

Na znaku D-15 nie dopuszcza się stosowania dodatkowych napisów lub symboli.

Informacje wskazujące:

- nazwę przewoźnika, np. MPK, WPK, MZK, PKS, itp. lub jego symbol,
 - rodzaj przystanku, np. na żądanie, techniczny, dla wsiadających, dla wysiadających, itp.,
 - nazwę przystanku,
 - numery lub oznaczenie linii,
 - rozkład jazdy,
- można umieszczać:
- na niezależnych konstrukcjach, słupkach, itp.,
 - na elementach konstrukcji wiaty przystankowej,
 - na konstrukcji wsporczej znaku D-15.

Znaki D-15 umieszcza się w odległości od 0,5 do 2,0 m od krawędzi jezdni lub krawędzi zatoki, po tej stronie jezdni, po której zatrzymuje się autobus. Jeżeli na przystanku bez zatoki, odcinek jezdni, na którym zastosowano znak poziomy P-17 „linia przystankowa” jest dłuższy niż 30 m, zaleca się umieszczanie dwóch znaków w odległości 15 m od początku i końca linii.

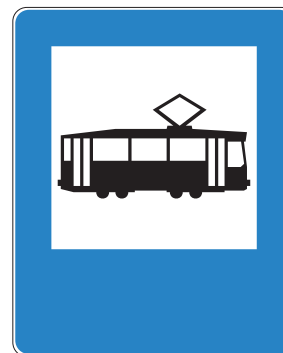
5.2.16. Przystanek trolejbusowy

Rys. 5.2.16.1. Znak D-16

Znak D-16 „przystanek trolejbusowy” (rys. 5.2.16.1) stosuje się w celu oznaczenia przystanku dla trolejbusów. Wymiary oraz zasady stosowania i umieszczania znaków D-16 są analogiczne jak znaków D-15.

5.2.17. Przystanek tramwajowy

Rys. 5.2.17.1. Znak D-17

Znak D-17 „przystanek tramwajowy” (rys. 5.2.17.1) stosuje się w celu oznaczenia przystanku dla tramwajów. Wymiary i zasady stosowania oraz umieszczania znaku D-17 są takie same jak znaku D-15; jednak jeżeli przystanek jest wyposażony w wyodrębnioną z jezdni wysepkę dla pasażerów, to znak D-17 umieszcza się na tej wysepce, a nie przy krawędzi jezdni.

5.2.18. Parking

Znak D-18 „parking” (rys. 5.2.18.1) stosuje się w celu oznaczenia miejsca przeznaczonego do postoju pojazdów (zespołów pojazdów) z wyjątkiem przyczep kempin-

gowych. Jeżeli na parkingu dopuszczone jest pozostawienie na postoju przyczep kempingowych pod znakiem D-18 umieszcza się tabliczkę T-23e. Jeżeli parking przeznaczony jest do postoju tylko określonego rodzaju pojazdów, w dolnej części znaku umieszcza się symbol pojazdu barwy białej zgodny z przedstawionymi na tabliczkach T-23 lub na znaku F-20.

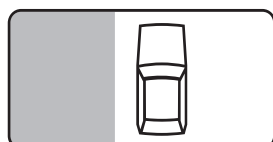

Rys. 5.2.18.1. Znak D-18

Jeżeli miejsce takie zostało specjalnie zbudowane poza drogą, to znak D-18 stosuje się i umieszcza zgodnie z zasadami dotyczącymi znaków oznaczających obiekt, określonymi w punkcie 5.1.

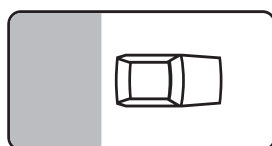
Znak D-18 stosuje się do oznaczenia początku odcinka chodnika, na którym dopuszczono postój pojazdów samochodowych o dopuszczalnej masie całkowitej nie przekraczającej 2,5 t.

W razie potrzeby wskazania określonego sposobu parkowania pojazdów na drodze, pod znakiem D-18 umieszcza się odpowiednią odmianę tabliczki T-30 podającą sposób ustawiania pojazdów, a mianowicie:

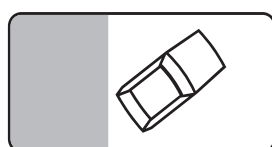
Rys. 5.2.18.2. Tabliczka T-30a

– tabliczkę T-30a (rys. 5.2.18.2) oznaczającą postój całego pojazdu na chodniku równoległe do krawężnika,

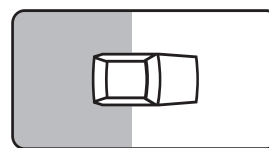
Rys. 5.2.18.3. Tabliczka T-30b

– tabliczkę T-30b (rys. 5.2.18.3) oznaczającą postój całego pojazdu na chodniku prostopadle do krawężnika,

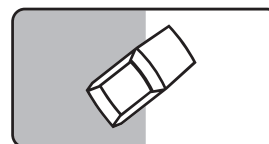
Rys. 5.2.18.4. Tabliczka T-30c

– tabliczkę T-30c (rys. 5.2.18.4) oznaczającą postój całego pojazdu na chodniku skośnie do krawężnika,

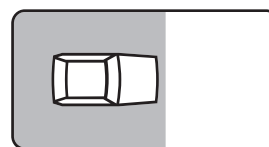
Rys. 5.2.18.5. Tabliczka T-30d

– tabliczkę T-30d (rys. 5.2.18.5) oznaczającą postój na chodniku kołami przedniej osi pojazdu prostopadle do krawężnika,

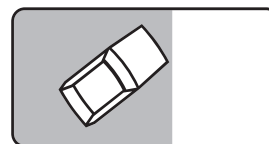
Rys. 5.2.18.6. Tabliczka T-30e

– tabliczkę T-30e (rys. 5.2.18.6) oznaczającą postój na chodniku kołami przedniej osi pojazdu skośnie do krawężnika,

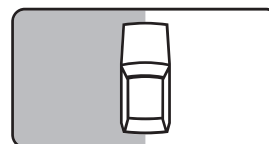
Rys. 5.2.18.7. Tabliczka T-30f

– tabliczkę T-30f (rys. 5.2.18.7) oznaczającą postój całego pojazdu na jezdni prostopadle do krawężnika,

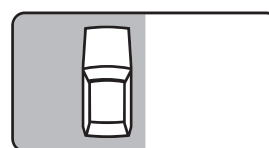
Rys. 5.2.18.8. Tabliczka T-30g

– tabliczkę T-30g (rys. 5.2.18.8) oznaczającą postój całego pojazdu na jezdni skośnie do krawężnika,

Rys. 5.2.18.9. Tabliczka T-30h

– tabliczkę T-30h (rys. 5.2.18.9) oznaczającą postój na chodniku kołami jednego boku pojazdu równoległe do krawężnika,

Rys. 5.2.18.10. Tabliczka T-30i

– tabliczkę T-30i (rys. 5.2.18.10) oznaczającą postój całego pojazdu na jezdni równoległe do krawężnika. Dla wyznaczenia postoju po lewej stronie drogi stosuje się tabliczki T-30 o odpowiednio odwróconym symbolu. Jeżeli postój został wskazany znakami D-18 z tabliczkami T-30, wówczas na końcu odcinka przeznaczanego do postoju umieszcza się znak D-18 z tabliczką T-3a (rys. 5.2.18.11). Oznakowanie takie dopuszcza się również w innych miejscach, w których występują wątpliwości co do miejsca i sposobu parkowania.

Rys. 5.2.18.11. Tabliczka T-3a

Wybór sposobu parkowania pojazdów na drodze wymaga szczegółowego przeanalizowania warunków ruchu pojazdów, natężenia ruchu pieszych, szerokości jezdni i chodników oraz istniejącej organizacji ruchu. Niedopuszczalne jest wyznaczenie parkowania przy użyciu tabliczek od T-30d do T-30i, jeżeli na jezdni obowiązuje zakaz zatrzymywania się lub postoju. Parkowanie skośne zaleca się stosować wówczas, gdy wjazd na stanowisko możliwy jest tylko z jednego kierunku. Parkowanie pojazdów całkowicie na chodniku prostopadłe do krawężnika możliwe jest przy szerokości chodnika powyżej 6 m, pod warunkiem pozostawienia min. 1,5 m szerokości chodnika dla ruchu pieszego. Parkowanie pojazdów całkowicie na jezdni, skośne lub prostopadłe, można wprowadzać na szerokich jezdniach o niewielkim natężeniu ruchu. Parkowanie częściowo na jezdni, częściowo na chodniku jest rozwiązaniem pośrednim, gdy nie można dopuścić postoju pojazdu całkowicie na chodniku, ze względu na jego szerokość, a warunki ruchu pojazdów umożliwiają postój na jezdni.

Nie należy wyznaczać parkingu, choćby częściowo, na chodniku z wysokim krawężnikiem. Na odcinkach chodnika, gdzie dopuszczone zostało parkowanie, zaleca się obniżenie krawężnika oraz fizyczne oddzielenie (w miarę możliwości) pojazdów od pieszych.

Rys. 5.2.18.12. Znak D-18a

W dolnej części znaku D-18 dopuszcza się umieszczenie napisu określającego rodzaj parkingu, np. leśny, płatny, strzeżony, itp. lub symbol koperty. Znak D-18a „parking – miejsce zastrzeżone” (rys. 5.2.18.12) oznacza miejsce przeznaczone na postój pojazdu uprawnionej osoby.

Pod znakiem D-18a mogą być umieszczone tabliczki określające użytkowników lub rodzaj pojazdów, dla których parking jest przeznaczony, np. tylko dla zaopatrzenia, tylko dla karettek pogotowia, itp., ewentualnie z podaniem w jakich godzinach wynikające stąd ograniczenia dotyczą innych uczestników ruchu. Tabliczki z takimi napisami należy wykonywać analogicznie jak tabliczki do znaków zakazu.

W razie potrzeby wyznaczenia miejsca postoju przeznaczonego tylko dla pojazdu samochodowego uprawnionej osoby niepełnosprawnej o ograniczonej sprawności ruchowej oraz kierującego pojazdem przewożącemu taką osobę, pod znakiem D-18a umieszcza się tabliczkę T-29 (rys. 5.2.18.13).

Rys. 5.2.18.13. Tabliczka T-29

Znak D-18b „parking zadaszony” (rys. 5.2.18.14) stosuje się w celu wskazania parkingu, na którym miejsca przeznaczone do postoju pojazdów znajdują się w budynku lub pod wiatą. W dolnej części znaku D-18b lub na tabliczce pod znakiem można umieszczać symbole lub napisy analogicznie jak dla znaku D-18.

Rys. 5.2.18.14. Znak D-18b

5.2.19. Postój taksówek

Rys. 5.2.19.1. Znak D-19

Znak D-19 „postój taksówek” (rys. 5.2.19.1) stosuje się w celu oznaczenia początku odcinka jezdni przeznaczanego tylko dla postoju taksówek osobowych. Znak D-19 powinien mieć wymiary: długość podstawy 620 mm, wysokość 300 mm.

Analogicznie jak znak D-19 stosuje się znak D-19a „postój taksówek bagażowych” według (rys. 5.2.19.2), w miejscach przeznaczonych na postój taksówek bagażowych.

Rys. 5.2.19.2. Znak D-19a

Znak D-19a powinien mieć wymiary: długość podstawy 620 mm, wysokość 400 mm.

Znaki D-19 i D-19a powinny być wykonywane jako dwustronne i umieszczane przy krawężniku obok miejsca, na które podjeżdża pierwsza z oczekujących taksówek.

Postoje taksówek osobowych zaleca się ustalać w rejonach:

- dworców,
 - domów towarowych,
 - hoteli,
 - restauracji,
 - obiektów kulturalno-rozrywkowych,
- natomiast taksówek bagażowych, przy:
- domach towarowych,
 - sklepach meblowych i przemysłowych,
 - magazynach.

Jeżeli to możliwe, postoje te należy wyznaczać na ulicach lokalnych a na ulicach układu podstawowego w zatokach, tak aby utrudnienia w ruchu innych pojazdów były jak najmniejsze.

Długość odcinka przeznaczanego do postoju taksówek powinna wynikać z obserwacji zapotrzebowania na taksówki w danym rejonie, ale nie powinna być mniejsza od 15 m (trzy taksówki) i większa niż 50 m (dziesięć taksówek). Większa liczba taksówek może oczekiwać na wyznaczonych placach poza jezdniami.

Jeżeli długość odcinka przeznaczanego do postoju nie została określona znakiem D-20 to oznacza to, iż postój taksówek może odbywać się w odległości do 20 m od znaku D-19.

5.2.20. Koniec postoju taksówek

Rys. 5.2.20.1. Znak D-20

Znak D-20 „koniec postoju taksówek” (rys. 5.2.20.1)

stosuje się w celu oznaczenia końca odcinka jezdni przeznaczanego do postoju taksówek osobowych i umieszcza na jego końcu.

W celu oznaczenia końca postoju taksówek bagażowych stosuje się znak D-20a „koniec postoju taksówek bagażowych” (rys. 5.2.20.2).

Rys. 5.2.20.2. Znak D-20a

5.2.21. Szpital

Rys. 5.2.21.1. Znak D-21

Znak D-21 „szpital” (rys. 5.2.21.1) stosuje się w celu oznaczenia bliskości szpitala. Znak ten oprócz charakteru informacyjnego zawiera także nakaz zachowania szczególnej ostrożności i niepowodowania nadmiernego hałasu. Zastosowanie znaku D-21 czyni zbędnym umieszczenie w rejonie szpitala znaku B-29. Znak D-21 umieszcza się na wszystkich ulicach przylegających do szpitala położonych w odległości nie większej niż 25 m od granicy tego obiektu. W celu oznakowania szpitala oddalonego od drogi głównej stosuje się oznakowanie przedstawione na rysunku 5.1.1.6.

5.2.22. Policja

Rys. 5.2.22.1. Znak D-21a

Znak D-21a „policja” (rys. 5.2.22.1) stosuje się w celu wskazania siedziby jednostki policji. Znak umieszcza się w pobliżu siedziby. Znaki wskazujące kierunek do

jednostki policji nie znajdującej się bezpośrednio przy drodze można umieszczać na drogach krajowych, wojewódzkich i powiatowych. Poza obszarem zabudowanym znaki D-21a umieszcza się w celu wskazania posterunku policji prowadzącego nadzór nad ruchem drogowym.

5.2.23. Punkt opatrunkowy

Rys. 5.2.23.1. Znak D-22

Znak D-22 „punkt opatrunkowy” (rys. 5.2.23.1) stosuje się w zasadzie poza miastami w celu wskazania obiektu, w którym uczestnik ruchu może uzyskać pomoc medyczną.

5.2.24. Stacja paliwowa

Rys. 5.2.24.1. Znak D-23

Znak D-23 „stacja paliwowa” (rys. 5.2.24.1) stosuje się w celu oznaczenia stacji paliw, na której prowadzona jest sprzedaż paliw do pojazdów samochodowych, w tym benzyny bezołowiowej.

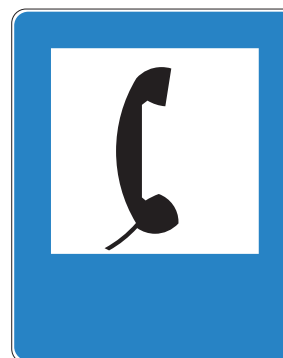
Jeżeli stacja paliw prowadzi także sprzedaż gazu do pojazdów nim napędzanych, dopuszcza się umieszczenie w dolnej części znaku napisu „LPG - GAZ”.

Znak D-23a „stacja paliwowa z gazem do napędu pojazdów” (rys. 5.2.24.2) stosuje się w celu wskazania stacji nie prowadzącej sprzedaży paliw do napędu pojazdów innych niż gaz.

Rys. 5.2.24.2. Znak D-23a

5.2.25. Telefon

Rys. 5.2.25.1. Znak D-24

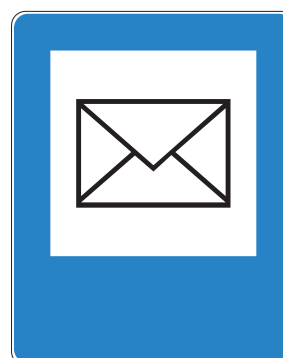
Znak D-24 „telefon” (rys. 5.2.25.1) stosuje się poza miastami w celu oznaczenia obiektu z ogólnodostępnym aparatem telefonicznym.

Znaku D-24 nie należy umieszczać łącznie z innymi znakami o obiektach, w których na ogół znajdują się telefony ogólnodostępne, np. restauracje, hotele, kempingi, itp.

Jeżeli telefon nie jest dostępny przez całą dobę, to w dolnej części znaku podaje się w jakich godzinach jest dostępny.

5.2.26. Poczta

Znak D-25 „poczta” (rys. 5.2.26.1) stosuje się poza miastami w celu oznaczenia znajdujących się w pobliżu placówek pocztowych.

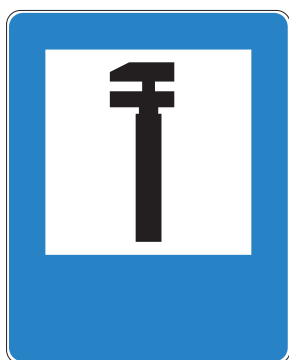
Rys. 5.2.26.1. Znak D-25

Jeżeli na poczcie znajduje się ogólnodostępny telefon, na znaku D-25 umieszcza się symbol słuchawki telefonicznej (rys. 5.2.26.2).

Rys. 5.2.26.2. Znak D-25 z symbolem słuchawki telefonicznej

5.2.27. Stacja obsługi technicznej

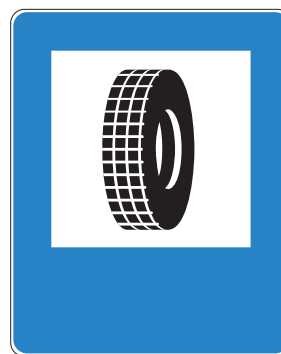
Rys. 5.2.27.1. Znak D-26

Znak D-26 „stacja obsługi technicznej” (rys. 5.2.27.1) stosuje się w celu oznaczenia zlokalizowanych, przede wszystkim przy drogach pozamiejskich, zakładów usługowych prowadzących naprawy pojazdów samochodowych. Znak umieszcza się przy takich zakładach, które wykonują naprawy pojazdów różnych typów, w szczególności dotyczące urządzeń i zespołów mających wpływ na bezpieczeństwo ruchu (hamulce, układ kierowniczy, oświetlenie).

Jeżeli zakres usług jest ograniczony, to na znaku lub na tabliczce można umieścić napis określający te usługi. Umieszczony w dolnej części znaku symbol lub nazwa producenta samochodów oznacza autoryzowaną stację obsługi pojazdów tego producenta.

5.2.28. Wulkanizacja

Znak D-26a „wulkanizacja” (rys. 5.2.28.1) stosuje się w celu wskazania zakładu wulkanizacyjnego. Znak umieszcza się przy wjeździe do zakładu. Znaki wskazujące kierunek do zakładu wulkanizacyjnego zlokalizowanego w odległości do 500 m od drogi można umieszczać na drogach krajowych, wojewódzkich i powiatowych.

Rys. 5.2.28.1. Znak D-26a

5.2.29. Myjnia

Rys. 5.2.29.1. Znak D-26b

Znak D-26b „myjnia” (rys. 5.2.29.1) stosuje się w celu wskazania myjni samochodowej. Zasady stosowania znaku D-26b są analogiczne do znaku D-26a.

5.2.30. Toaleta publiczna

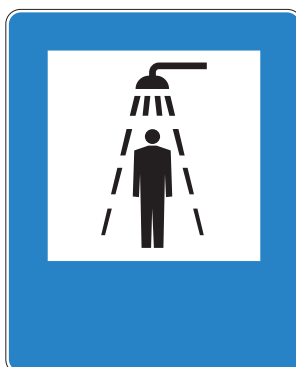
Rys. 5.2.30.1. Znak D-26c

Znak D-26c „toaleta publiczna” (rys. 5.2.30.1) umieszcza się przy zlokalizowanych przy drodze ogólnodostępnych toaletach. Jeżeli w toalecie znajduje się urządzenie do opróżniania toalet zainstalowanych w autobusach i przyczepach kempingowych, w dolnej części znaku umieszcza się napis „BUS” (rys. 5.2.30.2).

Rys. 5.2.30.2. Znak D-26c z napisem „BUS”

5.2.31. Natrysk

Rys. 5.2.31.1. Znak D-26d

Znak D-26d „natrysk” (rys. 5.2.31.1) stosuje się w celu wskazania miejsca zlokalizowanych w obiektach przy drogach ogólnodostępnych natrysków.

5.2.32. Bufet lub kawiarnia

Rys. 5.2.32.1. Znak D-27

Znak D-27 „bufet lub kawiarnia” (rys. 5.2.32.1) stosuje się poza miastami w celu oznaczenia obiektu, w którym uczestnicy ruchu mogą skorzystać z szybkich usług gastronomicznych w ograniczonym zakresie.

5.2.33. Restauracja

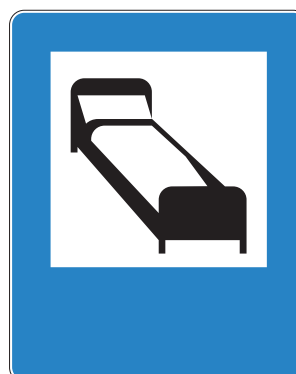
Znak D-28 „restauracja” (rys. 5.2.33.1) stosuje się w celu wskazania lokali przygotowanych do obsługi

gastronomicznej uczestników ruchu w zakresie większym niż lokale oznaczone znakiem D-27. Znaków D-27 i D-28 nie należy umieszczać dla oznaczenia obiektów, przy których brak jest zorganizowanych poza drogą miejsc postoju.

Rys. 5.2.33.1. Znak D-28

5.2.34. Hotel (motel)

Rys. 5.2.34.1. Znak D-29

Znak D-29 „hotel (motel)” (rys. 5.2.34.1) stosuje się w celu wskazania, w zasadzie poza miastami, obiektów świadczących usługi w zakresie wynajmu pokoi lub łóżek na krótki okres czasu. Znaków tych nie należy umieszczać przed obiektami rezerwowanymi w całości na dłuższe pobyty wypoczynkowe lub związanymi z inną działalnością, a użyczającymi noclegów uczestnikom ruchu tylko sporadycznie.

5.2.35. Obozowisko (kemping)

Znak D-30 „obozowisko (kemping)” (rys. 5.2.35.1) stosuje się w celu wskazania miejsca umożliwiającego uczestnikom ruchu rozbić namiot, ustawienie samochodu i przyczepy kempingowej. Znakiem tym należy oznaczać takie miejsca, które są wyposażone w niezbędne urządzenia sanitarne, określone odrębnymi przepisami.

Rys. 5.2.35.1. Znak D-30

5.2.36. Obozowisko (kemping) wyposażone w podłączenia elektryczne dla przyczep

Rys. 5.2.36.1. Znak D-31

Znak D-31 „obozowisko (kemping) wyposażone w podłączenia elektryczne dla przyczep” (rys. 5.2.36.1) stosuje się w celu oznaczenia kempingów, które posiadają podłączenia elektryczne dla przyczep kempingowych.

5.2.37. Pole biwakowe

Rys. 5.2.37.1. Znak D-32

Znak D-32 „pole biwakowe” (rys. 5.2.37.1) stosuje się w celu wskazania lokalizacji miejsc umożliwiających rozbić namiotu lub ustawienie przyczepy kempingowej, wyposażonych jedynie w nieutwardzony plac postojowy i proste urządzenia, takie jak: stoły, daszki (wiaty) i ustęp.

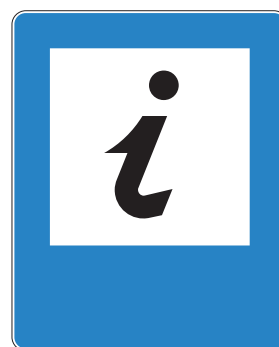
5.2.38. Schronisko młodzieżowe

Rys. 5.2.38.1. Znak D-33

Znak D-33 „schronisko młodzieżowe” (rys. 5.2.38.1) stosuje się w celu wskazania obiektów tego typu określonych odrębnymi przepisami przez Polskie Towarzystwo Schronisk Młodzieżowych lub inną organizację.

5.2.39. Punkt informacji turystycznej

Rys. 5.2.39.1. Znak D-34

Znak D-34 „punkt informacji turystycznej” (rys. 5.2.39.1) stosuje się w celu wskazania uczestnikom ruchu obiektów, w których zorganizowana jest informacja turystyczna zapewniona przez personel. Znaków tych nie należy stosować do oznaczenia punktów z informacją wizualną (mapy, plakaty, schematy, wykazy adresów, itp.), umieszczonej, np. na parkingach przydrożnych.

5.2.40. Informacja radiowa o ruchu drogowym

Znak D-34a „informacja radiowa o ruchu drogowym” (rys. 5.2.40.1) stosuje się w celu poinformowania jadących o możliwości uzyskania przez radio informacji dotyczących warunków ruchu, w szczególności jego płynności, przejezdności dróg oraz warunków atmosferycznych. Znak D-34a informuje wyłącznie o stacjach, które w systemie RDS automatycznie przekazują komunikaty dotyczące warunków ruchu drogowego.

Rys. 5.2.40.1. Znak D-34a

Na białym polu znaku umieszcza się napis „Radio” a pod nim znak identyfikacyjny (nazwę) stacji. Na dole na niebieskim tle podaje się dane o częstotliwości, z wymienieniem jednostek (MHz, kHz). Dodatkowo można podać czas nadawania wiadomości dla kierujących. Zastosowanie na znaku D-34a napisu, określającego dane o falach radiowych, należy uzgodnić z odpowiednią jednostką zajmującą się radiokomunikacją. Znak D-34a umieszcza się poza obszarem zabudowanym przede wszystkim na drogach o dużym natężeniu ruchu, na których tworzą się uciążliwe dla jadących zatamowania („korki”). Jeżeli radiostacja ma zasięg lokalny (UKF), to znaki umieszcza się tylko w jej zasięgu. Znaki D-34a nie powinny być umieszczone w odległościach mniejszych niż co 30 km.

5.2.41. Przejście podziemne dla pieszych

Rys. 5.2.41.1. Znak D-35

Znak D-35 „przejście podziemne dla pieszych” (rys. 5.2.41.1) stosuje się w celu wskazania pieszym miejsca, w którym mogą przedostać się na przeciwną stronę drogi przechodząc pod jezdnią.

Znak D-35 należy umieszczać w sąsiedztwie wejścia do przejścia podziemnego, w miejscu zapewniającym widoczność tego wejścia.

Jeżeli przejście podziemne wyposażone jest także w schody ruchome, to obok znaku D-35 lub bezpośrednio przy schodach umieszcza się dodatkowo znak D-35a „schody ruchome w dół” (rys. 5.2.41.2). Znak ten może być stosowany samodzielnie.

Rys. 5.2.41.2. Znak D-35a

5.2.42. Przejście nadziemne dla pieszych

Rys. 5.2.42.1. Znak D-36

Znak D-36 „przejście nadziemne dla pieszych” (rys. 5.2.42.1) stosuje się w celu wskazania pieszym miejsca, w którym mogą przedostać się na przeciwną stronę drogi przechodząc nad jezdnią. Ze względu na to, że przejścia nadziemne (kładki) i wejścia na nie są z reguły dobrze widoczne, stosowanie tego znaku powinno być ograniczone.

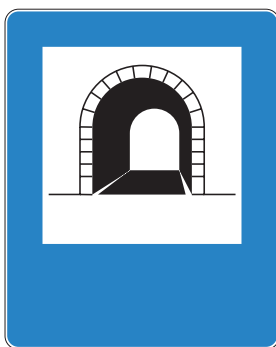
Rys. 5.2.42.2. Znak D-36a

Jeżeli przejście nadziemne wyposażone jest także w schody ruchome, to obok znaku D-36 lub bezpośrednio przy schodach, umieszcza się dodatkowo znak D-36a „schody ruchome w górę” (rys. 5.2.42.2). Znak ten może być stosowany samodzielnie.

5.2.43. Tunel

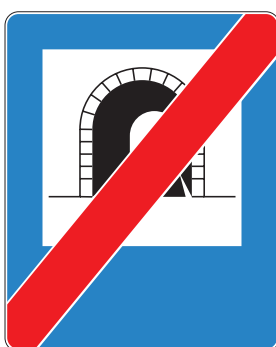
Znak D-37 „tunel” (rys. 5.2.43.1) stosuje się w celu poinformowania kierujących o wjeździe do tunelu. Znak D-37 umieszcza się w odległości do 50 m przed wjazdem do tunelu.

W przypadku potrzeby określenia długości tunelu, w dolnej części znaku można umieścić informację analogiczną jak na tabliczce T-2, przy czym strzałki i napis są barwy białej.

Rys. 5.2.43.1. Znak D-37

5.2.44. Koniec tunelu

Rys. 5.2.44.1. Znak D-38

Znak D-38 „koniec tunelu” (rys. 5.2.44.1) stosuje się w celu poinformowania kierujących o wyjeździe z tunelu. Znak D-38 umieszcza się w odległości do 50 m za wyjazdem z tunelu.

5.2.45. Dopuszczalne prędkości

PL	≤3,5t	>3,5t
	60	60
	90	70
	100	80
	110	
	130	

Rys. 5.2.45.1. Znak D-39

Znak D-39 „dopuszczalne prędkości” (rys. 5.2.45.1) stosuje się w celu poinformowania osób wjeżdżających do Polski o podstawowych prędkościach dopuszczalnych na drogach w kraju.

Znak D-39 powinien mieć wymiary: długość podstawy 3500 mm, wysokość 4000 mm, bez względu na miejsce zastosowania.

Znaki D-39 umieszcza się na drogach wjazdowych do kraju w pobliżu punktów kontroli celnej.

5.2.46. Strefa zamieszkania

Rys. 5.2.46.1. Znak D-40

Znak D-40 „strefa zamieszkania” (rys. 5.2.46.1) stosuje się w celu oznakowania ustalonej strefy zamieszkania, w której obowiązują szczególne zasady ruchu drogowego (pierwszeństwo pieszych przed pojazdami, ograniczenie prędkości do 20km/h, parkowanie tylko w miejscach wyznaczonych).

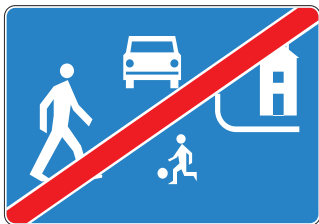
Znaki D-40 mają wymiary: długość podstawy 900 mm, wysokość 600 mm.

Umieszcza się je na początku strefy zamieszkania na wszystkich drogach doprowadzających do niej ruch. Strefy te ustala się w obszarach zabudowanych na ulicach, również pojedynczych, na których w zasadzie odbywa się ruch tylko docelowy, przede wszystkim w osiedlach mieszkaniowych, w dzielnicach willowych i zabytkowych (starówkach). Ustalenie takich stref powinno być poprzedzone szczegółową analizą zasadności ich umieszczenia opartą m.in. o statystykę wypadków drogowych.

Na odcinkach dróg w strefie zamieszkania, których parametry geometryczne umożliwiają jazdę z prędkością przekraczającą prędkość dopuszczalną zaleca się stosowanie urządzeń lub rozwiązań wymuszających powolną jazdę (progi zwalniające, zmiany kierunku jazdy, punktowe przewężenia jezdni). Rozwiązania takie mogą nie być oznakowane znakami ostrzegawczymi.

Na skrzyżowaniach dróg w strefie zamieszkania, pierwszeństwo nie powinno być określone znakami, z wyjątkiem skrzyżowań, na których ze względu na ograniczoną widoczność należy oznakować wlot znakiem B-20. W takim przypadku na drodze z pierwszeństwem stosuje się znaki A-6a ÷ A-6e.

5.2.47. Koniec strefy zamieszkania

Rys. 5.2.47.1. Znak D-41

Znak D-41 „koniec strefy zamieszkania” (rys. 5.2.47.1) stosuje się w celu wskazania wyjazdu ze strefy zamieszkania. Znak ten umieszcza się na wszystkich drogach wylotowych ze strefy oznakowanej znakami D-40, w tym samym przekroju poprzecznym drogi co znak D-40. Znak ten może być umieszczony po lewej stronie jezdni, na odwrotnej stronie znaku D-40.

Wymiary znaku D-41 są takie same jak znaku D-40.

5.2.48. Obszar zabudowany

5.2.48.1. Zasady ogólne

Rys. 5.2.48.1. Znak D-42

Znak D-42 „obszar zabudowany” (rys. 5.2.48.1) stosowany jest w celu wskazania kierującym pojazdami, że wjeżdżają w obszar zabudowany.

Znak D-42 umieszcza się po prawej stronie drogi wjazdowej do miejscowości, w miejscu ustalonym jako granica obszaru zabudowanego.

Jeżeli droga przebiega na przemian przez obszar danej miejscowości uznany za zabudowany oraz nie uznany za taki obszar, wówczas znak D-42 umieszcza się na każdej granicy obszaru zabudowanego.

Jeżeli w danej miejscowości granica pomiędzy kolejnymi końcem i początkiem obszaru zabudowanego, wskazanymi znakami D-42 i D-43, byłaby mniejsza niż 300 m, to na tym odcinku nie umieszcza się znaków D-42 i D-43, wprowadzając ewentualne podwyższenie dopuszczalnej prędkości pojazdów znakiem B-33.

Znaki D-42 i D-43 mają wymiary: długość podstawy 1200 mm, wysokość 700 mm. Na jednojezdniowych drogach powiatowych i gminnych dopuszcza się znaki D-42 i D-43 o wysokości 530 mm.

5.2.48.2. Ustalenie granic obszaru zabudowanego

Granica obszaru zabudowanego wyznaczonego znakiem D-42 powinna być powiązana z występującą wzdłuż drogi zabudową o charakterze mieszkalnym i występującym na drodze ruchem pieszych.

Znak D-42 powinien być umieszczony w pobliżu miejsca, w którym następuje wyraźna zmiana charakteru zagospodarowania otoczenia drogi. Znak D-42 powinien być powiązany z takimi elementami zagospodarowania drogi jak:

- początek chodnika,
- wyjazdy bramowe z posesji,
- pas postojowy lub parking wyznaczony wzdłuż jezdni,
- skrzyżowanie.

Jako obszar zabudowany nie powinny być oznakowane miejsca, w których:

- zabudowa mieszkalna jest oddalona od drogi i nie jest z nią bezpośrednio związana,
- strefy przedmieść, w których zabudowa ma charakter handlowo-usługowy (hurtownie, warsztaty, duże sklepy), jeżeli nie wiąże się z nią intensywny ruch pieszych w pobliżu drogi,
- konieczność ograniczenia prędkości wynika jedynie z warunków geometrycznych i technicznych drogi,
- występujący ruch pieszych wynika jedynie z lokalizacji przystanku autobusowego, skrzyżowania dróg lub ma charakter sezonowy.

5.2.49. Koniec obszaru zabudowanego

Rys. 5.2.49.1. Znak D-43

Znak D-43 „koniec obszaru zabudowanego” (rys. 5.2.49.1) stosowany jest w celu wskazania kierującym, że wyjeżdżają z takiego obszaru.

Znak D-43 umieszcza się po prawej stronie drogi, w tym samym przekroju co D-42 zastosowany do kierunku przeciwnego.

Jeżeli obszar zabudowany obejmuje sąsiadujące miejscowości to na ich granicy nie umieszcza się znaku D-43, a w odległości do 50 m za znakiem E-17a wskazującym wjazd do następnej miejscowości umieszcza się znak D-42 stanowiący potwierdzenie kontynuacji obszaru zabudowanego. W takim przypadku na drogach jednojezdniowych dopuszcza się stosowanie znaku D-42 o wysokości 530 mm.

5.2.50. Strefa parkowania

Znak D-44 „strefa parkowania” (rys. 5.2.50.1) stosuje się w celu wskazania strefy, w której w ciągu całej doby lub w określone dni tygodnia lub w określonych godzinach za postój pobierana jest opłata. W strefie oznakowanej znakiem D-44 postój w czasie wskazanym na znaku, bez wniesienia opłaty jest zabroniony. Znaki D-44 mają wymiary z grupy znaków dużych. Na znaku obok napisu „Postój płatny” wskazuje się sposób wnoszenia opłaty poprzez umieszczenie napisu lub symbolu parkometru, karty zegarowej, biletu, itp. Jeżeli obowiązek wnoszenia opłaty dotyczy określonych dni lub godzin pod napisem „Postój płatny” umieszcza się informację określającą zakres stosowania znaku. Symbole stosowane na znaku D-44 pokazano na rys. 5.2.50.2.

Rys. 5.2.50.1. Znak D-44

Rys. 5.2.50.2. Symbole stosowane na znaku D-44:

a) parkometru

b) karty zegarowej

c) biletu

Znaki D-44 umieszcza się na wszystkich ulicach doprowadzających ruch do strefy płatnego parkowania.

Strefy płatnego parkowania tworzy się w celu zwiększenia rotacji pojazdów na postoju, w tych obszarach miast, w których liczba dostępnych miejsc parkingowych jest znacznie mniejsza (zwłaszcza w godzinach pracy urzędów lub placówek handlowych) od zapotrzebowania.

5.2.51. Koniec strefy parkowania

Rys. 5.2.51.1. Znak D-45

Znak D-45 „koniec strefy parkowania” (rys. 5.2.51.1) stosuje się w celu wskazania wyjazdu ze strefy, w której za postój pojazdu pobierana jest opłata. Na jezdniach dwukierunkowych znak D-45 umieszcza się w tym samym przekroju co znak D-44.

5.2.52. Droga wewnętrzna

Rys. 5.2.52.1. Znak D-46

Znak D-46 „droga wewnętrzna” (rys. 5.2.52.1) stosuje się w celu wskazania wjazdu na drogę ogólnodostępną niepubliczną, to znaczy drogę, której zarządcą nie jest jednostka administracji publicznej (rządowej lub samorządowej), lecz inna jednostka będąca jej właścicielem lub administratorem.

Znaków wskazujących początek lub koniec drogi wewnętrznej nie stosuje się na wjazdach (wyjazdach) do obiektów przy drodze, chyba że ze względu na rodzaj obiektu (kompleks budynków o różnym przeznaczeniu) lub charakter wjazdu mogłoby budzić wątpliwości, że jest to wjazd na drogę niepubliczną.

Na drodze wewnętrznej stosuje się znaki takie jak na drodze publicznej z grupy wielkości małych lub mini.

5.2.53. Koniec drogi wewnętrznej

Rys. 5.2.53.1. Znak D-47

Znak D-47 „koniec drogi wewnętrznej” (rys. 5.2.53.1) stosuje się w celu wskazania wyjazdu z ogólnodostępnej drogi niepublicznej na drogę publiczną zarządzaną przez administrację rządową lub samorządową.

5.2.54. Zmiana pierwszeństwa

Znak D-48 „zmiana pierwszeństwa” (rys. 5.2.54.1) stosuje się w celu uprzedzenia uczestników ruchu o mającej nastąpić zmianie obowiązujących dotychczas zasad pierwszeństwa na skrzyżowaniu.

Znak D-48 ma takie wymiary jak ustalono dla znaków dużych.

Znak D-48 według rysunku 5.2.54.1 stosuje się, gdy na skrzyżowaniu jedna z dróg miała pierwszeństwo, a zamierza się wprowadzić organizację ruchu, w której na skrzyżowaniu pierwszeństwo nie jest określone znakami. Wtedy znak D-48 umieszcza się na wszystkich wlotach.

Rys. 5.2.54.1. Znak D-48 wskazujący skrzyżowanie dróg równorzędnych

Rys. 5.2.54.2. Znak D-48 wskazujący wlot podporządkowany

Znak D-48 według rysunku 5.2.54.2 stosuje się, gdy droga mająca dotychczas pierwszeństwo ma stać się drogą podporządkowaną; umieszcza się ją tylko na wlotach tej drogi.

Na tabliczce pod znakiem D-48 podaje się datę wprowadzenia zmiany np. „Od dnia 15.12.2001”

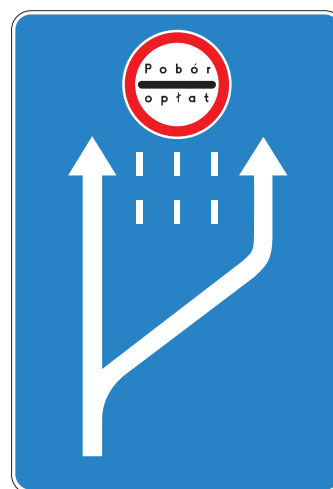
Znak D-48 umieszcza się w następujących odległościach od skrzyżowania:

- od 100 m do 150 m na drogach o dopuszczalnej prędkości większej od 60 km/h,
- do 50 m na pozostałych drogach.

Jeżeli istniejące zasady pierwszeństwa na skrzyżowaniu są wyrażone znakami A-6, to znaki D-48 umieszcza się na odcinku między tymi znakami a skrzyżowaniem, a jeżeli są wyrażone znakiem D-1, to znak D-48 umieszcza się przed tym znakiem.

Znak D-48 należy umieścić nie później niż siedem dni przed planowaną zmianą organizacji ruchu i usunąć nie wcześniej niż po 14 dniach od wprowadzenia zmiany. W obszarach zabudowanych na drogach o dopuszczalnej prędkości do 50 km/h znaki D-48 (bez tabliczek z datą) mogą być wyjątkowo umieszczone w dniu wprowadzenia zmiany.

5.2.55. Pobór opłat

Rys. 5.2.55.1. Znak D-49

Znak D-49 „pobór opłat” (rys. 5.2.55.1) stosuje się w celu uprzedzenia o miejscu na jezdni głównej autostrady lub drogi ekspresowej, w którym pobierane są opłaty za przejazd. Znak umieszcza się w odległości 1000 m przed stacją poboru opłat.